

PRIJATELJ

ŠTEV. 11 * NOVEMBER 1938 * LETO XII

POSLOVNE
USPEHE

POVEČA
DOBRA TISKOVINA

Za pisemski papir, cenike,
prospekte, plakate i.t.d. ima

NOV, MODEREN
ČRKOJNI IN TI-
SKOJNI MATERIAL

DELNIŠKA TISKARNA D.D.

Ljubljana, Dalmatinova ul. 8

Zahtevajte brezplačne
osnutke in vzorce
(Nekaj črkovnega materiala
vidite v tem modernem oglasu)

Kličite telefonsko številko

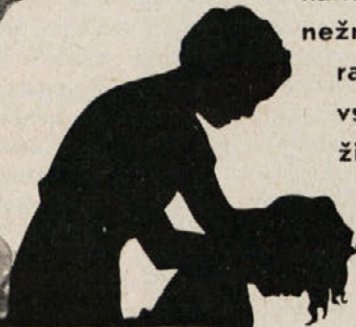
21-32

Otroški lasje

rabijo posebno nego!

Že pri odraslih lasje zelo lahko izgube svoj sijaj in gibčnost, kako občutljivi so potem šele nežni otroški lasje! Otroški lasje rabijo posebno nežno nego, brez vsake sestavine, ki bi mogla dražiti lase ter jim škodovati.

KAMILOFLOR

Specijalni Shampoo za plavolaske, ne vsebuje alkalija. Daje lasem čudovit sijaj.

BRUNETAFLO

Specijalni Shampoo za temne lase, ne vsebuje alkalija, daje lasem čudovit sijaj.

ELIDA

SHAMPOO

Marija Majerjeva:

V RUDNIKU

(Odlomek iz romana
«Rudarska balada».)

...Moja žena Milka je začela poležavati; neko jutro niti vstala ni. Brž sem potrkal pri Jelinkovih. Gospa Jelinkova me je pomirila, češ, naj le grem na delo, bo že ona skrbela za Milko. Na delo sem šel — saj bi bil pri takih ženskih zadevah jaz moški kaj malo poraben! — toda misli nisem imel zbranih.

Takrat sva delala s prijateljem Sirkom na takem kraju v rudniku, kjer je bilo veliko vode in je bila zaradi tega glina mehka. Tovariš se je pošalil: «To naj bo premogovnik? To je blatovnik!» Plast premoga je bila tam meter visoka. Tovariš je delal leže, jaz kleče, drugače ni bilo mogoče. Med udarci kopače je bilo slišati, kako premog odstopa. Sirk je bil nekaj korakov od mene, nisva govorila in zato sem dobro slišal neko pokanje, malo drugačno, kakor je neprestano šumenje sesipajočih se plasti. Toda preden sem se mogel zavedeti, da poka ravno strop

nad menoj, se je že usula zrahljana plast in mi padla na hrbet.

Pošla mi je sapa, a zavesti nisem izgubil. Fúj, pljuniti moram, kadar se na to spomnim; to je bil zoprni občutek, ko sem ležal čisto brez moči, z nosom, polnim premogovega prahu, in z zmečkanimi rebri. Moja edina misel je bil korenjaški Sirk. Kakor iz velike daljave sem slišal njegov «sakra, sakra», toda hip nato tudi že udarce s kopačami; zdelo se mi je, da me razbijajo na kose. Da bi me bilo bolelo, prav za prav ne morem reči; ni bolelo, samo strašno me je tiščalo, da sem kar oči zapiral. Sirk mi je najprej oprostil oprsje; kakor hitro sem zajel sapo, mi je odleglo, toda besede nisem mogel spraviti iz sebe. Najbrže me je premagala omotica, ker sem zdajci zaslišal udarce poleg sebe in so se mi kakor zastrti pokazali v temi oporni tramovi, s katerimi je Sirk podpiral strop. Vesel sem bil, da dela to, kar bi bil v tem primeru storil tudi jaz. Vzlic temu, da sem imel spodnji del života kakar v razvorniku, me je navzočnost vedno uslužnega in opreznega prijatelja pomirila in spet sem menda za trenutek izgubil zavest, tako da se prav za prav vsega dogodka podrobno ne

spominjam, temveč samo na to in ono sekundo. Le toliko vem, da sem že pri trdni zavesti gledal, kako mi odkopava poslednje kose z nog. Potem se je spet vse ustavilo, tudi čas, dokler niso kakor iz velike daljave prišle k meni njegove besede:

«Tone, torej kaj je s teboj?»

Sicer med vsem reševalnim delom ni izpregovoril. Zdaj pa je govoril nepretrgano, kakor da me je hotel vrniti na zemljo iz neznanega sveta, koder je blodil moj duh.

«Prijatelj, takole sem pritekel in videl, da ti gleda iz kupa samo glava... no, opri se name... Pa sem si mislil: sakra, kaj pa Tone počenja? Menda vendar ni že v vica? Ne, zdaj pa zdaj si odprl oči. Hvala Bogu, sem si mislil, odkopali ga bomo... No, lej, zdaj bi pa že lahko sedel, poizkusi!... Usta si odpiral kakor riba na suhem, brki so se ti naježili pod nosom... Rešen!... Živi!... Torej kaj, ali bo? Že sediš?... Predvsem sem skrbel za to, da bi ti omogočil dihanje... In ko sem slišal, da dihaš, sem začel podpirati strop, da bi se nam še enkrat ne podrl na glavo... Zgani z nogo, Tonček, no, poizkusi... vidiš, s tole... presneto, saj gre! Kaj pa z drugo? Tudi! Počasi, da

se ne zvrneš! I, ti stari, grdi fant, pre-
tiplejši si kosti! Meni se dozdeva, da sva
igro dobila!»

Čez nekaj časa sem stal že brez nje-
gove pomoči; naslanjal sem se na zid
in si tipal kosti. Pri moji veri, na vsem
telesu ni bila niti ena kost zlomljena!
Toda roke so bile polne krvi, ki se je
mešala s premogovim prahom v zo-
prno kašo.

Neumno sem gledal vse to in si brisal
krvavo roko ob stegno. Sirk pa me je
tolažil:

«Tone, to ni nič, tukaj se ne strelja,
saj veš, da vidi rudar prej desetkrat
kri, kakor enkrat denar!»

Gledal sem ga, nisem ga razumel;
videl sem, da se mu očesna bel smeje
v črnem obrazu in da mu leze dvojna
vrsta belih zob med črne ustnice.

«Samo na hrbtu imaš brazgotine, nič
drugega!» Zdajci so se mi ulile solze.

V bolnišnici so mi to srečo potrdili,
mi izmili praske in me poslali domov
na štirinajstdnevni dopust.

Doma se mi je medtem porodil de-
ček. Tako sva ležala z Milko vsak na
svoji postelji in ona mi je preganjala
črne spomine s takimile šalami:

«Tone, ti me zmeraj posnemaš! Le-
žem, in ti ležeš takoj za menoj!»

Oči so se ji smejale, tiste njene mo-
dre oči. V tej zmedbi sva pozabila na
zajčke; zajka je dobila ravno mlade —
vse nama je poginilo! Neko jutro, ko
je Milka že hodila in sem jaz že zopet
delal, sva našla v hlevčku siv parček.
Sosedje so nama ga dali, toda nihče ni
hotel priznati, da je to storil.

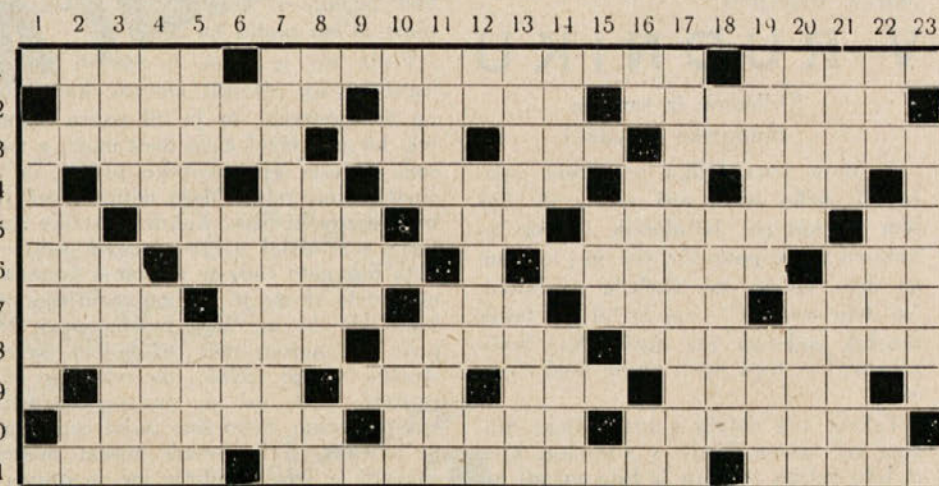
Pozneje mi je Sirk povedal, da me je
zasulo dobrih pet centov. Vse to je on
odstranil v petih minutah, je rekel, in
jaz sem mu verjel — še cno minuto,
pa bi se bil jaz zadušil v trenutku, ko
je moj sinček prvič lovil zrak...

Rešitev križanke šte. 10

Vodoravno: a) Radovljica; D:
Topolščica; b) Odol; Aida; lep; nova;
svet; c) mak; D; ho; motor; la; a; one;
č) na; rop; blaženost; avt; na; d) N;
talon; ara; IGI; Irena; e) Rab; sno-
pi; Anice; alt; f) N; mičen; oba; ata;
anali; p; g) na; Nil; Propileje; ako; ol;
h) por; l; li; Rokec; d. d.; t; ime; i) la-
ve; Pola; loj; goal; hlev; j) Višnja go-
ra; N; Dobropolje.

Navpično: 1) roman; napev; 2)
nada; R; Novi; 3) kod; tam; šar; 4) ol;
rabin; ln; 5) v; dol; čil; j; 6) la; posel;
pa; 7) jih; nnn; log; 8) bodi; o; pilo;
9) ca; lapor; ar; 10) a; Maribor; a; 11)
loža; Apol (lopa); 12) dete; ikon; 13)
poni; alej; 14) t; Rogatec; D; 15) on;
Sinaj; go; 16) polt; i; bode; 17) ova;
lca; dar; 18) la; arena; le; 19) š; ave;
akt; p; 20) Č. S.; tnal; ho; 21) Ivo; ali;
ill; 22) cena; t; omej; 23) Atene; pleve.

Izenačeno.

«No, kako pa da imaš dve papigi?»
«Saj nista obe moji. Ena je ženina.»
«Pa tvoja tudi govori?»

Križanka šte. 11

Vodoravno: 1) ozki kos tkanine;
začetek verza Koseskega, ki se nadalju-
je pri 17. navzdol, nato spodaj proti
levi do črnega polja in potem navzgor
(na koncu je začetna črka pesnikovega
krstnega imena in njegovo pravo rod-
binsko ime); vihar; 2) opuščena; ne po-
sebno laskav izraz za konja (brez j);
uren; 3) junaške pesmi; časomer; žen.
ime; delo čarodeja ali čarovnice (beri
obratno); 4) soglasnik; naskok na hra-
nilnice; soglasnika sobe; staro ime
Ljubljane; kratica za sportni klub; po-
lovica človeka; nota; 5) vzklik pri bo-
lečini; moško ime; žen. ime; okrnec,
okrušek; kratica za «zbornik»; 6) so-
glasniki jarca; vran ali krokar; samo-
glasnik; živo bitje; rimski pozdrav; 7)
nestrokovnjak; drag; žen. ime; boginja
mavrice; moško ime; 8) orglar; svojilni
zaimek (ž sp.); obrati; 9) soglasnik; gr-
ški bog sonca (pesništva); bežanje; del
posode; sekamo na njem drva (beri
obratno), soglasnik; 10) v istem kraju
rojeni; poznavalec; premagati (kos biti
čemu); 11) ne mlada; del omenjenega
verza Koseskega (obratno čitan); berilo
(beri obratno).

daje
aromo
barvo
izdatnost

Navpično: 1) kratica za tono;
večja vas nad Škofjo Loko (beri obrat-
no); soglasnik; 2) plen; obrtnik; krt, ki
je izgubil r; 3) padavina (beri obratno);
smotka; 4) zelje; izdelovalec kap; 5)
seznam imen; velik ptič (2. skl.); 6)
medmet; gozdni sad (n = l); 7) konec
Koseskega verza, njegovega krst. imena
začetnica in njegovo pravo ime (obrat-
no); 8) živalski glas; moško ime; kip
brez k; 9) kratica za tono; samoglas-
nik; upravnik banovine (beri obratno);
soglasnik; samoglasnik; 10) ribja jaj-
čeca; soglasnik; del rastline (beri obrat-
no); 11) suho steblo; moško ime; 12) po-
lovica lune; tja (srb.-hrv.); pravi; 13)
del klasa; iz ajde; 14) znanost; soglas-
nik; deli hiše (beri obratno); 15) nota;
samoglasnik; ilovica (beri obratno);
ničla; soglasnik; 16) os. zaim. (beri
obratno); zdaj zdaj; del voza; 17) na-
daljevanje verza Koseskega; 18) reja
brez samoglasnikov; krožilo brez i; 19)
majhen venec; del pluga; 20) usmrčati,
cepiti (beri obratno); del vrat (beri obrat-
no); 21) drevesni plod (beri obratno);
slavni ital. izdelovalec gosli (t =
tt); 22) poškodba brez prvega a; navi-
han; os. zaimek (beri obratno); 23) sa-
moglasnik; pridevnik iz imena marljive
žuželke; soglasnik.

«In kako! Njena kriči: »Potepuh, ali
se pride ob dveh zjutraj domov?«, mo-
ja pa ji potem odgovori: »Danes se ti
je pa spet pečenka prismodila!»

Zamorec.

«Lej, teta,» zakliče Metka na izpre-
hodu, «tamle gre pa dimnikar!»

«Ne, Metka, to je zamorec, ta je po
vsem telesu črn.»

«Tako, odkod pa to veš, teta?»

Angeli in služkinje.

«Mamica, ali imajo angeli res peruti?»

«Seveda jih imajo, Jurček.»

«Pa znajo letati?»

«Seveda znajo. Zakaj pa izprašuješ?»

«No, očka je prejle rekel naši Tončki, da je angel. Torej bo tudi zletela, kajne?»

*

Radovednež.

Oče: «Ko sem bil tako majhen kakor ti, se nisem nikoli zlagal.»

Sinček: «Kdaj si se pa potem začel lagati, očka?»

*

Odklonjena izpodbuda.

Emilček je bil tepen in se zdaj dere na ulici, da se ljudje kar ustavljajo. Neka gospa mu pravi: «Jej jej, takle lep fantek, pa tako grdo veči! Če bi bila jaz ti, bi ne večala tako.»

Emilček jo pa zavrne: «Večite, kakor hočete, jaz večim tako!»

*

Med prijateljsma.

«Ti si baje o meni rekel, da sem idiot. Ali je to res?»

«Res, ampak jaz tega nisem rekel.»

*

Strašno se mudi!

Starejša zakonca sta šla na razstavo modernega slikarstva. Oglevala sta si že vse oddelke razen enega, kjer so bili razstavljeni akti, slike nezadostno oblečenih žensk. Tu prime soproga svojega moža za roko in pravi:

«Janko, pokrajine sva si že ogledala, zdaj pa pojdi, sicer nama uide avtobus!»

*

Ovratnik.

«Pavelček, ali je očka že oblečen?»

«Mislim, da še ne, mama. Pogovarja se še z ovratnikom!»

*

Profesorska.

«Gospod profesor, v knjižnici je ropar!»

«In kaj bere?»

*

Pozna ga.

Gospa Dretova ne more spati. Že nekaj časa se vsako noč po petkrat zbudi in potem ne more dolgo priklicati spanca. Naposled gre k zdravniku, ki ji predpiše uspalne praške. Zdaj res veliko vse noči spi, in sicer tako trdno, da ne sliši moža, ki prihaja pozno v noči domov. Ker se pa ne mara na praške preveč navaditi, jih za nekaj dni opusti. Toda spet ne more zaspati. Drugo jutro ji reče mož:

«Micka, vzemi spet prašek. Srce me boli, ko vidim, da ne najdeš ponoči miru.»

Toda gospa Dretova pozna svojega moža. Dobro ve, da ima nocoj spet svojo partijo taroka in da bi se rad vrnil domov pozneje kakor druge dni, spala bi pa le rada. Zato mu reče:

«Da, vzela bom prašek. Toda hišnega ključa ti ne bom dala!»

*

«Kako moreš vendar nositi tako majhne in tesne čevlje?»

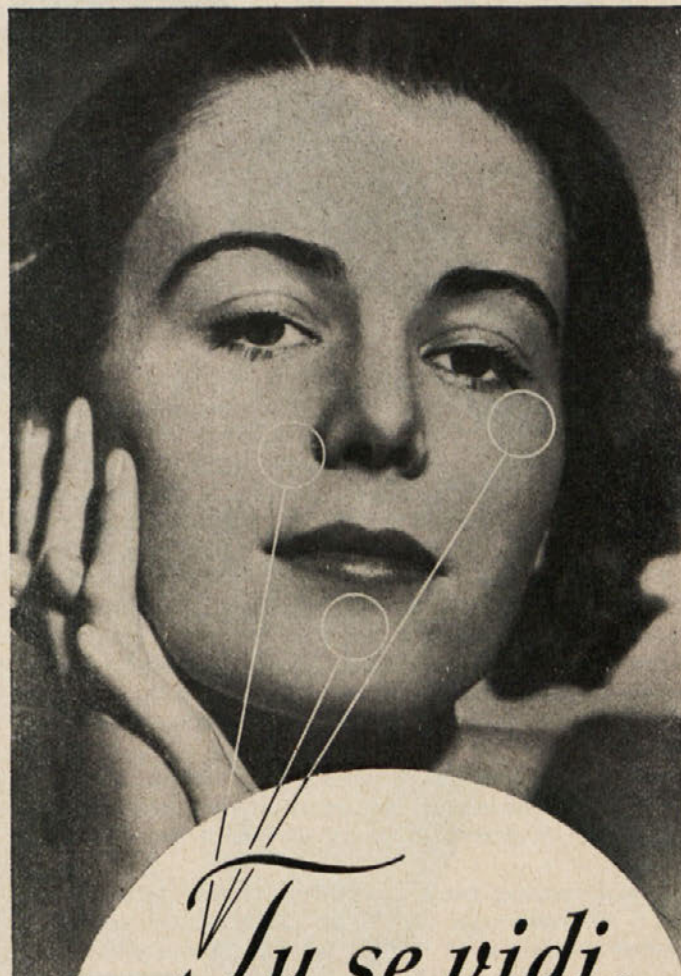
«Čim bolj me tiščijo, tem laže pozabim vse ostale skrbi in težave.»

Otoña Ring-a tekoči lep

Syndetikon

sklepi, zlepi, skita vse.

Tu se vidi,
če se puder
dobro drži!

Če se pri pudranju napravijo okrog oči, nosa in ust majhne kepice, potem je to jasen dokaz, da manjka Vaši koži prava podlaga za puder. Če pa namažete obraz s tanko, nevidno plastjo Elida kreme Ideal, tedaj se bo puder prav gotovo pravilno oprijel Vašega lica. Elida krema Ideal je idealna podlaga za puder. Vsebuje hamamelis, ki varuje in polepša kožo, zato je postala Elida krema Ideal pravo sredstvo za polepšanje, ki ga ne bi smela pogrešati nobena žena.

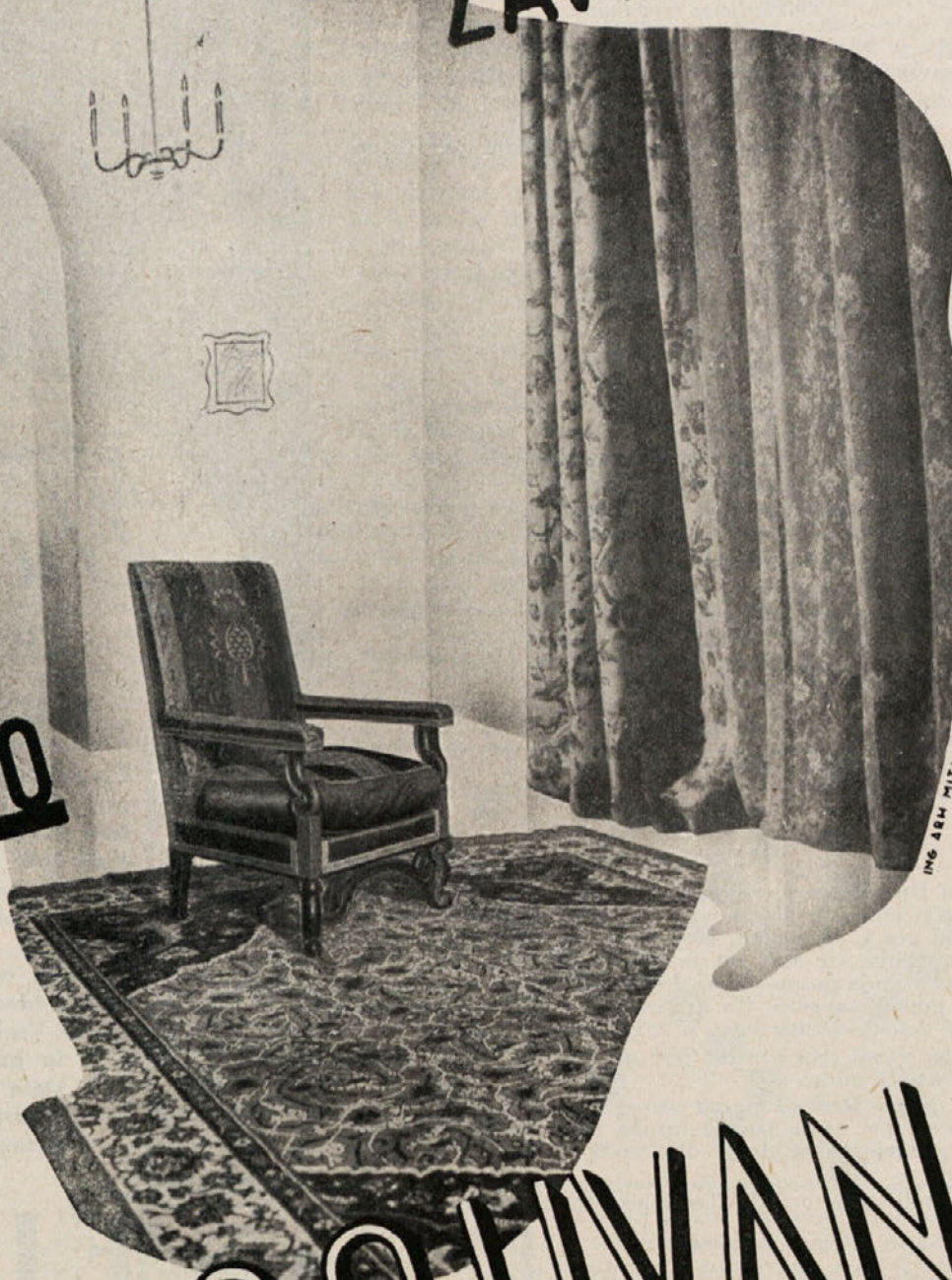
Pomladite kožo!

Privoščite ji tudi ponoči pravilno nego. Elido Citron Cold Cream čistite in hranite kožo ter jo ohranite svežo in čisto.

ELIDA
KREMA
IDEAL

~~PREPROGE
ZAVESE~~

~~TAPETNO
BLAGO~~

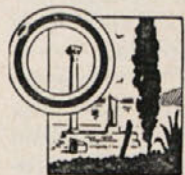
ING. ARH. MITJA EVIGELJ 1937.

F.K.S. **SOUVAN**
MESTNI TRG 24.

P. Strmšek:

MRTVA NJIVA

rešje je bilo znano zaradi svojega idilično ležečega pokopališča. Ljubko je samevalo na rebri, nagnjeni proti vzhodu, da so ga pozdravljali prvi žarki jutrnjega solnca. Domačini so se tolažili s tem, da bo tamkaj njih domovanje nekoč lepo, in tujci so jih zavidali, ko so pomislili, da so drugje pokopališča kje v kaki kotanji, da je že kar pokrajina žalostna in skoraj ni več treba misliti na smrt, da ti stisne srce...

Pa se je Orešje širilo in na rebri že ni bilo več prostora. Hiše in hišice so se razlezele kar po rebri in prišle tudi že pod pokopališče. Vedno več jih je bilo. Izprva so se še ogibale pokopališča v neki spodobni razdalji, a kmalu se je zdelo, kakor bi druga drugo nekako tiščale vedno bliže in bliže k posvečeni zemlji. Ko so pa začeli ljudje še iskati vodnjake v nižini pod pokopališčem, takrat je pokopališču postalo kar nekako pretesno in neprijetno. Ljudje, ki so bili nekdaž nanj naravnost ponosni, so čutili njegovo napotje. Včasih bi ga bili kar dvignili in odnesli s prijazne rebri, če bi se bilo dalo.

Kmalu pa se je oglasilo oblastvo, zaprlo prijazno pokopališče in našlo novo božjo njivo tam daleč v globeli. Ljudem to sicer ni bilo po srcu, a sprijaznili so se s tem, saj so videli, da drugače ne more biti. Grobovi na starem pokopališču so polagoma ginili, križi na njih so strohnili, le takole za Vse svete je še zabrlela tu in tam kaka svečka, dokler še teh ni ugasil čas.

Tako je postalo za sosesko zanimivo vprašanje, kaj bi s starim pokopališčem sredi njiv in vrtov med hišami. Rekli so, da bi bilo primerno, da se tam postavi kaka

nova hiša. Pa kdo jo bo zgradil in kdo šele v njej prebival, ko so pod njo kosti toliko rodov, ki se zbude ob polnočnih urah, gotovo pa ob mračnih jesenskih dneh, ko jih zavijajo goste megle, da jih ni mogoče videti, a vendarle škodijo in prinašajo nesrečo ljudem. Ne, da bi hiša tam stala, tega bi ne privoščili niti svojemu sovražniku, kaj šele kakemu Oreškemu. Prodati pa so pokopališče vendarle hoteli, da se bo vedelo, čigavo je posej.

V Orešju pa je živel stari Krištof. Nihče ga ni poznal mladega, saj je krevsal ob palici že takrat, ko so sedanji gospodarji hodili še v šolo. Ljudje so se čudili njegovemu zdravju, a so ga bili tako navajeni kakor cerkve sredi vasi: bil je nekaj starega, častitljivega in nepremakljivega. Govorili so, da stari Krištof niti sam ne ve, koliko je star, in mu rekli, da bo on trobental k sodnemu dnevju. Tudi so mu zamerjali, da je vsako leto bolj skop do sebe in drugih, pa stari Krištof se za to ni zmenil in je naprej živel po svoje.

Ko je sedaj soseska prodajala staro pokopališče, ni bilo kupcev navzlic temu, da je bila lega zemljišča najlepša. Nihče si pač ni hotel naložiti že v življenju mrtve njive na svoja pleča. Edino stari Krištof je dejal, da bi on prevzel zemljo, če je res nihče noče in če je tako poceni, da bo tudi njemu prav. Končno je Krištof napravil ponudbo in je staro pokopališče kar njemu ostalo. Pretkano si je mel roke, da je dobil v last tako dober kos zemlje in še tako poceni, skoraj zastonj, in ni ga skrbelo, kaj bo s svetom.

Že jeseni je dal pobrati vse ostanke, ki jih je našel na tem zemljišču, jih dal sežgati, svet pa preorati. Zelo težko in nevoljno so vlekli volički brazdo čez neravno polje. Vendar so ga preorali, da je Krištof mogel vsejati pšeničko. Visoko je pognala pšenička drugo pomlad, poleti so jo poželi. Ko pa so dobili iz pšeničke moko, zamesili in spekli kruh, takrat pa je stari Krištof omahnil in tudi njegova pot je kazala na pokopališče. Ljudje pa so govorili, da je jedel kruh z mrtve njive...

Anda je praznovala god, hkrati rojstni dan; izpolnila je osem in dvajset let. Ako bi tisti dan ne imela tožnega izraza na licih, bi jih ji ne prisodil pet in dvajset.

Zjutraj ji je prva voščila mati.

«Saj res», se je Anda nasmehnila in se ozrla na stenski koledar. «Hvala!»

Delala se je, kakor da je bila čisto pozabila na to. Pa vendar je mislila na svoj god že teden dni prej, morda že cel mesec, iz nekega vzroka, ki bi ga niti sama sebi ne hotela priznati.

Tovarišica v pisarni ji je tudi voščila in ji darovala šopek cvetic. Ta njena bledečna prijateljica, ki je imela modre, zasanjane oči in tih smeh, ni nikoli pozabila, kdaj je Andin god. Ganjena jo je poljubila in postavila cvetice v vazo pred seboj.

«O!» se je zavzel šef, ko je vstopil. «Kako diši! Kaj to pomeni?»

«Andin rojstni dan je», je povedala tovarišica. «In god.»

«Čestitam! Koliko let — ako smem vprašati?»

Vprašanje ni bilo umestno. Morda se je šef tega zavedel, ali pa je bral v Andinih očeh. Malce se je zmedel, ni počakal odgovora, dal je nekaj kratkih navodil in izginil v svojo pisarno.

Anda še nikoli ni bila tako zelo raztresena kakor tisti dan. Nikoli prej ni delala toliko pogreškov. Misli so ji neprestano uhajale od dela. Oči so se ji ustavljale na šopku cvetic, kakor da se zmeraj iznova prepričuje, da ima že osem in dvajset let. Pa saj tega niti ni bilo treba.

Osem in dvajset let! Sedem in dvajset jih je imela, nekaj čez, ko sta se s Pavletom zadnjič videla. Že tri mesece ji ni pisal, na dve pismi ji je dolžan odgovora... Tiho je vzdihnila in se ozrla skozi okno. Bil je tep, miren dan, sonce se je razlivalo preko rdečih streh in preko kostanjev tam zadržaj. Srce ji je bilo napeto kakor struna, pelo ji je kakor na pol vesela, na pol otožna melodija. Najrajši bi bila roke položila v naročje in se vsa zatopila v misli in sanje. Zavračala je vsako pregrenko misel, kakor da si z njo noče kvariti dneva. Saj se ji je že zgodilo — pred dvema letoma ali kaj — da ji Pavle dolgo ni pisal. Že je bila obupala. Potem pa je pismo nena doma prišlo in mu je vse odpustila. Gotovo ji je hotel pisati, a je rajši počakal njenega godu. Njeno veselje bo toliko večje... Medtem jo pismo že čaka doma...

Težko je dočakala poldneva.

V opoldanskem soncu je sama hodila domov, skozi drevored, skozi prah, ki so ga dvigali mimohiteči avtomobili. Izprva je hodila naglo, potem pa je njen korak iznenada zastal. Zagledala se je v skupino deklic, ki je šla mimo nje iz šole... V mislih se je predstavila v preteklost. Koliko let je od tega? Deset? Petnajst? Prav taka je bila kakor tista blondinka, ki se le smehlja, na videz poslušna neugnano govorico tovarišic, njene misli pa so bogve kje.

Še dobro se je spominjala, kaj je takrat mislila in čutila. Moj Bog, kakšne nemogoče in čudovite sanje je imela! Vsako drevo ji je bil grad, vsaka cvetica ziat nakit, vse je le zanjo živelo in pelo. Oblak na nebu je bil srebrna ladja, ona pa je v svojih mislih stokrat, tisočkrat stopila vanjo in se vozila po modrem nebu. Same pravljice, ki jih nikoli ni brala, ne slišala, a so rasle iz njenega hrepenenja kakor veliki, pisani cveti. Nemogoče reči, ki se nikoli niso zgodile, a jih je vendar pričakovala.

Pozneje, ko je dorasla in srečala Pavleta, se ji te sanje niso razpršile. Nasprotno, zdelo se ji je, da stoji prav na robu njihovega uresničenja. V večerih, ko je sijala luna in so dišale rože, je hodila poleg njega kakor kraljična poleg princa in se mu naslanjala na ramo. Prav narahlo se je zmeraj bala, da ga bo izgubila. Zaradi tega se ga je oklepala z vso mislijo in čustvom, v njenem srcu še za senco nezvestobe ni bilo prostora.

«Drugam pojdem», ji je povedal nekega dne. «Ponuja se mi boljša služba.» Zadelo jo je, a tega ni pokazala. «Ne zadržujem te,» je rekla, «ako veš, da je tako prav.» In ga je iz tihe bridkosti, ki si je skoraj ni znala razložiti, gledala v oči: «Saj me ne boš pozabil.» Ni se mogla premagati, da bi ji ne bile trepetale ustnice. «Saj veš, da te ne pozabim», ji je rekel, oči pa so mu zrle na drevje, ki je bilo obsijano z mesečino. «Ti si moja!» je zategnil. Bila mu je hvaležna.

Devet mesecev je prejemale pisma in odgovarjala nanje, a so bila vedno redkejša. Slednjič so popolnoma izostala. Ni se poniževala, ni prosila... Saj ji bo pisal za god; nemogoče, da bi na to pozabil. Ako je več ne ljubi, ji bo pisal kot stari znanki... Doma jo čaka pismo...

Pohitela je, da je upehana, rdeča v lica stopila v kuhinjo. Pogledala je na kredenco, kamor je mati zmeraj polagala njeno pošto. Razglednica. Šopek potočnic, povezanih z rdečim trakom. Teta Agata ji je voščila za god.

Srce se ji je stisnilo, da je pobledele in z globokim vzdihom sedla.

«Kaj ti je?» jo je vprašala mati. «Ali si bolna?»

«Ne, ne.»

Vendar ni jedla s tekom. Bila je zamišljena. Le iztežka se je premagovala, da ji niso prišle solze v oči. Zaradi matere se je skopo nasmihala.

«Zakaj ne ješ? Ali ni dobro?»

Za njen god je bila mati boljše kosilo postavila na mizo.

«Saj je dobro. Hvala, mati! Nekoliko me boli glava.»

«To naredi pisarna. Na zrak moraš. Izprehodi sel!»

In res je Anda pred navadno uro odšla z doma. Kaj naj dela pri materi, ko ji beseda kar ni hotela z jezika! Pa tudi zunaj ni našla miru, bala se je tistega popoldneva. Najrajši bi bila zablodila v polje, se skrila, se zatopila v sladkootožno melodijo svojega srca...

Bilo je prvič, da jo je zgrabila skrb za bodočnost in jo vznemirila. Osem in dvajset let — saj to ni nobena starost. Niti za žensko, da bi bila zaradi tega lahko nesrečna. Saj bi se lahko čutila nesrečno tudi, ako bi jih

imela le osemnajst. Pa jih bo čez dve leti imela že trideset. In potem se bodo nizala leta na leta... dotlej, da bo že po vsej pravici govorila o starosti. Vsaka radost mine, a mineta tudi vsaka žalost in razočaranje. Polagoma vse zatone v pozabljenje. Porodila se bo nova ljubezen, zopet ji bodo v tesnem objemu šepetale ustnice, v njenem srcu bo vstala nova vera in jo napolnila z upanjem...

Pred pol leta, ko ji je Pavle še kdaj pa kdaj pisal, jo je na cesti nagovoril mlad gospod. Bil je tako malo podoben fantu, ki ga je ljubila, da jo je vselej stresnilo, ako je na to pomislila. Ni si tajila, da ji je to približevanje laskalo, vendar je odločno odbila njegovo prijateljstvo. Pisal ji je, enkrat samo, a ona mu ni odgovorila. Kadar ga je srečala, jo je pozdravil, nato je čutila, kako hodi za njo prav do doma. Ozrla se ni.

Kadarkoli se ji je v misel prikradla podoba tega fanta, si je očitala. In če bi tudi vedela, da je Pavle več ne ljubi, si ni mogla misliti, da bi kdo drug stopal poleg nje, da bi jo objemale tuje roke, gledale tuje oči, se je dotikale tuje ustnice in bi ji tuj glas šepetal na uho. In vendar... In vendar... Ali naj ostane za vedno sama s svojo materjo? In ko ona umrje, čisto sama na svetu, privezana le na svojo borno službo? In če bi tudi novi ljubimec nekoč šel od nje in bi ji več ne pisal, kam naj bi se dela s svojim praznim srcem? Laže je prenašati eno samo razočaranje...

Kdaj je prišla v urad? Kako so ji potekle tiste ure? Saj sama ni vedela. Zavedela se je šele, ko je v bližnji tovarni zapiskala sirena. Tedaj se je dvignila in pokrila pisalni stroj.

Domov je skoraj tekla.

Na kredenci je ležalo pismo. Burno ji je zatoklo srce. Pogledala je naslov, pisava ni bila Pavletova, pismo je vrgla na prejšnje mesto. Tako čudno ji je prišlo v dušo, da se je skoraj na glas zasmejala.

Mati jo je pogledala.

«Ali ti je zdaj bolje?»

«Kaj? Da, da. Zdaj mi je dobro.»

Molčali sta nekaj časa.

«Zakaj ne odpreš pisma?»

«Saj ni vredno.»

In vendar ga je odprla in prebrala. Mati jo je opazovala. Nobena poteza njenega obraza ni razodevala niti radosti niti nejevolje. Pismo je položila pod prtič in večerjala.

«Kdo ti piše?»

«Oni... Saj veste.»

Anda ni imela skrivnosti pred materjo.

Nekaj časa sta molčali.

«Pavle se ne oglasi?»

«Ne.»

Pogledali sta se z dolgimi pogledi. Saj ni bilo treba besed, da sta se razumeli. Mati je bila zadovoljna, da si hči na videz ne dela kdo ve kaj iz tega. Hkrati se je zgrozila.

Po večerji se je Anda napravila za odhod.

«Mati,» je rekla, «nocoj pojdem nekoliko na izprehod.»

«Pojdi. Le ne hodi predolgo.»

Mati je stala ob ognjišču in se ni ozrla.

Ko je Anda stopila na ulico, je bila že noč, povsod so gorele luči. Čutila je, da mati skozi okno gleda za njo. Dospela je na ovinek ceste, tedaj ji je postalo iznenada tako čudno ob srcu, da se je ustavila in se z roko oslonila na deblo platane. Najrajši bi se bila vrnila. Pa je šla dalje.

Iz sence ob svetilki, ki je pršila svetlobo na vse strani, je stopil pred njo gospod v sivem površniku in privzdignil klobuk.

«Dober večer, gospodična Anda!»

«Dober večer!»

Skoraj ni imela glasu. Le za hip ga je pogledala, nato je zastrmela v senci, ki sta hodili pred njima in bili krajši in krajši, temnejši in temnejši.

«Veseli me, da ste prišli. Bal sem se že, da vas ne bo.»

Anda se je samo nasmehnila.

Moj Bog, kako ji je bil njegov glas tuj. In kako vse drugače je govoril kakor Pavle. Pavle bi bil rekel: «Zakaj nisi vzela površnika? Noči so hladne.» Ne, Pavle sploh nič ne more reči. Pavleta ni. Nekdo drug stopa poleg nje...

Zopet jo je obšlo, da bi se okrenila in pobegnila. Pa je ostala. Šla je dalje. Kam? Kako bo jutri? Kako bo čez leto dni?

Tega nihče ne ve.

N E M I R

Zadišalo je po jabolkah. Po hladni, vlažni noči, ki je sledila razkošju nekaterih zlatih jesenskih dni, so zatrepotali prvi orumeneli listi v košatem drevju in se drgetaje ločili od vej. Tedaj so nenadno ostrmeli premnogi stotisoči. Milijoni ljudi so se zdrznili v nemiru, ki je prišel nadnje kakor hladna ploha. Da, spet enkrat je bilo potreba pogledati v lice resnici in pretehtati vprašanje: Vojna? Bo? Seveda bo... Ne pojde drugače... In vendar... kar se je godilo zadnjih dvajset let, kar smo čuli o bitkah in državljanskih vojnah, o potopih in pokoljih — vse je bilo kakor grozotno igrčkanje, ki ga gledamo na belem platnu v udobnem kinematografu in se po mili volji zabavamo, zgražamo ali smejemo. Samo igrčkanje z resnico in z domišljijo in z dovtipi o oboroževanju v zraku, na morju pa v dolgih trdnjavijskih pasovih. Poročila so se čitala in poslušala vedno prav zabavno in zanimivo. In leta so minevala kakor tok potuhnjenе reke, ki se samovoljno vije v dolgi vijugasti strugi, dokler neko uro, neko minuto ne prileze do jeza, kjer se mora odločiti: ali planem šumno čezenj in udarim s truščem v globino, ali pa se tiho razlijem v lepo urejene odtok.

Bližala se je tista ura, tista minuta. Sto in sto družin poznamo. No, ob eni sami se lahko pogovorimo, kako je preživljala tiste dni v svojih malih in velikih zadregah, in si naposled porečemo: To dobro vemo, to ni nič novega, to smo prestali.

★

Amadej Peklar se imenuje mož, ki ima službo v trgovinski pisarni, doma pa ženo in dva otroka. V službi je — saj veste, kako: Kakor nor garaš časih od jutra do večera in si naposled še srečen od blažene utrujenosti in si nič ne ženeš k srcu, če si se sporekel s tipkaričami ali s prokuristom ali s samim gospodom šefom. Imaš svoje muhe in se časih po dolgotrajnem delu zamisliš, sanjaš o izletih, o sončnih pokrajinah, o veseli družbi. In delaš načrte, kako se bo po prvem prihodnjega meseca ali vsaj po novem letu začelo novo, čisto novo življenje.

In naj si še tako zgaran ali pa nemara slabe volje — ko prideš zvečer domov, je kuhinjska miza v kotu že belo pogrnjena in oba paglavca z viličami in žlico ropočeta vsak po svojem krožniku, gospa soproga pa hitro meša v ponvi, si briše roke v beli predpasnik in skrbno zatrjuje:

— Takoj bo, Amadej, takoj bo!

No, gospod Amadej važno odmahne z roko in pristopi k radijskemu aparatu in navija in naravnava in se jezi nad paglavčkoma, zraven pritrjuje si-

nji papigi, ki mu je skočila z radijskega aparata na glavo ali na ramo in mu začela trdo drobiti svojo edino besedo: Falot... falot...

Povečerjajo... Otroka spat. Žena pomiva, mož prebira «Narod» in posluša radio. V hipu se skrbno zamisli.

Zdaj so dnevi mrzlične napetosti, nestrpnega pričakovanja, uplahovanja stare, dobre vere, da bo zmerom tako ostalo, kakor je še nedavno bilo. Prikradel se je zlovešči čas, kakor se prilazi volk pred zagrajeno dvorišče in čaka in preži, kje se bo prikazala prva žrtev, da jo popade in zadavi. Brezupno je, nikjer ni videti izhoda. In vendar bolešno sodijo tisoči in milijoni mož in mater, da se ne sme zgoditi najhujše.

Iz daljne dežele, prav iz srede Evrope, grmijo skozi radio hrupne besede. Iz daljne dežele... pa je vse tako blizu, kakor da stoji govoreči in preteči mož poleg nas. Nesrečna doba napredka je zblížala svet, stisnila je milijone v eno samo ograjo, zdaj smo vsi dan za dnem zajeti v enake kroge. Veliki dogodki niso več delo samo nekaterih učenih gospodov, ki jih imenujemo diplomate, vsi sodelujemo, vsak izmed nas ima svoj delež z možgani in s krvjo.

— Jezus, saj bo vojna, pravi žena. Poslušala je nekaj časa tiste hude besede in potem se ji je sprožila grenka misel, ko je videla, kako se je mož sunkovito dvignil od radia in z desnico potegnil čez čelo.

— Menda bo res! — odvrne mož, izprva kakor v oddih, potem pa se razjezi: — Saj to so norosti... svet bo pobesnel...

— Jaz bom vse pripravila... Res da... Bežati bo treba... Kaj praviš, kaj bo z nami?

— Kako naj jaz vem, hudiča? Ali ne vidiš, da norijo?... Bežati, bežati... Ženske mislite samo na beg in na culo in na ljubo jed! Saj se še ni vnelo... Sploh pa, zakaj naj bi mi bili zraven?

— Prazna tolažba. Kadar se vname, bo spet zagorelo po vsem svetu. Misliš, da ne?

— To je satanovo delo! — je odsekal mož.

Potem sta legla v posteljo.

★

Čudna jesen. Spet je začelo sijati sonce, vabilo je v parke, gozdove in med njive, ljudje pa so hodili po mestu kakor preganjani. Mnogi so morali že zgodaj vstati, da so potem dolge ure čakali na stopnišču hranilnice, tiščeč v rokah številko in hranilno knjižico, da pobero tiste stotake, ki so jih zadnja leta spravili na varno. Pa tudi zato so se ljudje zgodaj prebujali, da

so hiteli pred vrata po jutrnjik. Potem so v zakonskih posteljah bili prepri, kdo bo najprej bral prvo stran. Dan za dnem je iz tistih poročil udarjala pest, ki je ljudi bolj in bolj pritiskala ob zid in jim grozila z vojno.

Amadej Peklar je še redneje kakor sicer prihajal h kosilu in večerji. Bil je redkobeseden, mrk, tako da mu je žena le boječe in težko pokazala nove pridobitve, ki jih je dopoldne nakupila: velik nahrbtnik, ki bi lahko spravil zvezano tele vanj, poldrug tuat konzerv, žitne kave, riža, sladkorja — vsega takole preračunano za dobrih štirinajst dni begunstva.

— Niso slabe reči — je uvideval mož in tehtal pisane zavoje. Potem pa je rekel odločno, ne da bi samemu sebi verjel: — Zdaj mi je pa res že vseeno! Da bi bilo le tega neumnega čakanja že konec. Sploh ni prav, da takole venomer ždiva doma ob ognjišču in radiu...

— Prosim! — je pritrčila soproga. — Pojdiva!

In že se je hitela opravljati. Otroka sta gledala začudeno in plaho; obotavljala sta se iti spat.

— Samih bo naju strah!

— Sakrament, jaz vama bom že pokazal, kaj je strah! — je zarobantil oče. Pa mu ni bilo treba seči po palico, ker sta jo otroka že pobrisala pod odejo. Z očetom ni bilo več šale in izmikanja.

★

V gostilni pri Dalmatincu je bilo zakajeno, za mizami polno gostov, v dimu trušč in kreg. Iz pivnice so se zdaj pa zdaj čule robate besede ljudi, ki so se že popoldne opijani. Oglašala se je tudi hripava pesem. Vsi tisti zamrli, že davno zakopani soldaški spomini iz svetovne vojne so zdajci spet zažareli kakor žerjavica med sivim pepelom. Nekdanja bojevitost se je znova pretakala po žilah in iskala hrapavih besed, ki smo jih že davno pozabili.

— Ne damo se! — je vzkliknil fant v družbi mladih vrstnikov za okroglo mizo. Skušali so zapeti bojevito pesem.

— Kdo se ne da? — se je v kotu za dolgo mizo dvignil plečat hrust kalnih oči in zariplih lic. Škripal je z zobmi, udaril s pestjo po mizi: — Bomo pa še enkrat pokazali, da znamo lomiti kosti. Križani Bog — kdo se ne da? Mi se ne damo!

Amadej Peklar in žena sta našla prostor pri mizici onkraj peči. Tam je bilo še najbolj mirno. Dva, tri advokate je razpoznal Peklar; pokimal je zapitemu profesorju in upokojenemu inspektorju, ki sta vodila politično debato.

— Vojna, kakšna neumnost! Vojna je zmeraj velika neznanka, nikoli ne veš, komu se bo naposled zarežala z mrtvaškimi zobmi.

Najmlajši advokat se je hotel oju-načiti:

— Strela, saj gre vendar tudi za čast, za čast vsega naroda. Viteštvo, to je nekaj vredno. Kaj smrt! Še zmerom rajši klecnem v strelskem jarku, ka-

kor da bi nekoč ginil za rakom na jetrih.

— Dovolite! — se je hotel rahlo in obzirno vmešati v pogovor Amadej Peklar. Imel je že pretehtane besede, kako bo gospodom, ki so bili že razvneti od vina in besede, trezno dopovedal, da je seveda res lahko človeku odri-niti na fronto, hudo pa je pustiti šibko družino brez pomoči... In sploh... Hotel je to povedati mirno in preudar-no, srknil je še pol čaše rujnega vinca, da bi si omočil jezik in se okrepil. Toda beseda mu ni šla z jezika. Kajti odprla so se vrata, hladen vetrič je za trenutek bušil v zakajeno gostilno, sredi sobe se je postavil debeluh Mežek.

— Dober večer, je želel. Pri vseh mi-zah je utihnil pogovor in tu pa tam so se umaknili možje, da mu ponudijo prostor. Debeluh Mežek je zgovoren in važen mož. Čez dan se trudi v veliki trgovini, kmetičam je dober svetovalec pri izbiranju blaga in rad pove pošte-no nizko ceno. Sam je, žena mu je po-begnila nekam daleč v nemške kraje. Ni mu žal, njegovo veselje tega sveta je v vsem dobrem in pitnem in pa v poslušnosti tistih gostov, ki jim na večer razlaga svojo politiko. Po večerji obsedi kje pri evičku, potem pa jo za poslednji dve uri oddiha pred spanjem primaha k Dalmatincu. Zanesljivo in točno, sleherni večer, v petek in svetek.

Da, ko so se sredi trušča odprla vrata in je ta večer vstopil gospod Mežek, so se stalni in vsi drugi gostje zave-deli, da je družba šele zdaj popolna in da se bo mračno politično ozračje šele zdaj nekoliko razčistilo. Blažena neumnost nekaterikov na tem svetu teši mnoge prenapeteže.

Gospod Mežek je počasi sedel, oči so mu zasijale na tolstem obrazu, privi-hal si je rumenkaste brke:

— Že spet o vojni? Norci neumni! Kdo pa hoče vojno? Zakaj, za koga se bomo pa topli? Nam je tukaj dobro, jesti imamo, piti imamo, kaj hoče člo-vek drugega? Ali nas je Bog ustvaril za pretepanje? Zato nas je ustvaril, da pošteno delamo in ga častimo z dobro-tami, ki nam jih daje. Potem pa pošlje Bog tudi take ljudi na svet, ki napra-vijo red...

Pogovori so utihnil, temu in onemu so se nasmehnile oči. Iz točilnice se je prizibal agent, bogvekod se je klatil ta dan z nahrbtnikom na ramenih. Postal je ob podbojih točilnice in se po malem zibal. Kalne oči je buljil v debeluha in se zakrohotal:

— Mežek, iz tebe napravimo konzerv-e... Kar zmleli te bomo...

— Aha — to bi komaj zaleglo za ta-ke požeruhe, kakršen si ti. Kod si se pa spet klatil, da te je tako zmoglo, mavra božja! Sem pridi, pošteno sedi za mizo, za pol litra boš dal, pa še ti-sto pečeno kokoš vrzi iz nahrbtnika, saj vidiš, da je že pozna ura in smo lačni in žejni, pa mesec gre h kraju... Kar brž sedi, mene poslušaj, fant! Če ne, te bodo drugi manir naučili...

— Mene bo kdo komandiral? Kdo bo mene manir učil? — se ob podbojih zdravna agent in koščena lica mu za-drgetajo. — Pazi se, Mežek! Ti držiš z našimi sovražniki. Jaz bi ti moral zdajle eno prisoliti. Pazi se, tebe bomo še ob službo spravili...

Kakor da je spet čisto trezen, se je agent ob pretnjah pomikal proti vratom. Potem je zaloputnil za seboj in izginil v hladno noč. V gostilni je nastal kratek, tih presledek. Oči okajenih gos-tov so buljile skozi dim v debeluha, ki je obsedel bled in brez besede. Gri-zel je ustnice, solza sramu in razočar-anja mu je kanila po debelem licu. Prav njemu da bi kdo prisolil zaušni-co in ga spravljal ob službo? Prav nje-ga, ki privošči vsem vse tisto, kakor sebi, in ki je že tako dolga leta pri istem gospodarju? Surova groznja ga je skelela bolj od resnične zaušnice.

Še je bilo tiho po gostilni, nekateri so segli po kozarcih in srebali počasne-je kakor prej, drugi so otirali cigare v pepelnik in ždeli ob politem prtu. Najmlajši advokat je vzel zobotrebec in si začel brskati po zobovju, Amadej Peklar pa se je spogledal z ženo, oba sta čutila hudo zadregu.

Mežek je vstal in odrcal s sablja-stimi nogami na stranišče. Potem se je vrnil, malce objokan, sedel za mizo, si odpel srajco pod vratom, poklical natak-arico in trkal s prsti po mizi:

— Fani, sode bikarbone mi prinesite, zgaga me peče, tako sem se razjezil... Pa še tole, Fani, po prvem ne pridem več! Ne pridem! S klofutami se pa ne bomo! Mi smo mirni ljudje, mi smo za mir in za poštenost, pravično si služimo kruh. S kom pa držimo, nikomur nič mar. Jaz bom že še povedal svojo besedo...

— Kaj boš čenčal in neumnosti tve-zel! — se je opogumil stari inspektor, — Saj bo vojna!

— Vojne ne bo, časopisi lažejo, vojna je samo v gobcih in v časopisju.

— In v radiu! — je pristavil Ama-dej Peklar.

— Me nič ne briga! Nič ne berem in nič ne poslušam! — je odrezal debeluh. Potem je vstal. Namignil je natak-arici Faniki in dvignil tri prste kakor k pri-segi; s tem ji je dal po svoji ustaljeni šegi vedeti, da mu tiste tri deci dalma-tinca zapiše do prvega. Nataknil je črno melono na glavo, snel palico s kljuko, potem je še dvakrat prezračil glavo in izginil skozi vrata.

Stražnik je pogledal v gostilno. Go-stje so plačevali in se razhajali.

— Zdaj pa vidiš, koliko izveš v go-stilni! — je rekla Amadeju Peklarju žena, ko sta stopala za vodo proti domu.

— Daj mi mir! se je togotil natak-njeni Amadej Peklar. — Ti razmišljaj o svojih konzervah...

Molče sta stopila v stanovanje. Ostrmela sta oba.

Radio je bil odprt, stal je na mizici blizu postelje, iz njega so se kakor od nekod iz daljave slišale koračnice, bobni in ksilofon... Otroka, ki sta bila ostala sama doma, sta si radio naravnala na Berlin, da bi čula še kakšno bobnečo besedo. Nista je razu-mela, premagal ju je spanec, vojaške koračnice so ju zazibale v trden sen.

★

Tisti večer pred odločitvijo o vojni in miru se je nebo prepreglo s črnimi oblaki, veter je potegnil po parkih in začel odločneje skubsti drevje. Solzavo je rosilo v noč.

Potem je napačilo jutro, tisto jutro, ki so ga čakali milijoni. Čez vso prvo stran jutrnikov je stalo debelo zapisa-no, da vojne ne bo. Oči so bliskovito preletele brzovjavna poročila, potem je roka omahnila.

— Saj sem vedela, — je rekla Ama-deju Peklarju žena — saj sem vedela, da bo moja prošnja uslišana... Na, vidiš, zdaj bomo pa spet lepo živeli...

— Razumem: ob konzervah in žitni kavi in ob makaronih, saj moramo pospraviti zalogo, mar ne?

— Zahvali Boga, da sem jo tudi že plačala! —

Olajšanje je bilo le kratek čas opoj-no, v mestu je bilo živo, toda nikjer veselja, skoraj povsod nekoliko разо-čaranja; Preveč ste nam napovedovali, preveč ste nas stisnili; ne moremo se tako hitro oddahnuti.

Skrb in boleost sta glodala v srcih naprej.

Nastal je mir, bilo je skoraj puščob-no v dnevih brez sonca, v večerih brez zvezd. Dišalo ni več po sadju, marveč po velem, vlažnem listju.

— Nocoj pa grem, da se napijem! — je rekel Amadej Peklar v soboto zve-čer ženi. — Da se napijem, razumeš! Ne, kakor zadnjič, da bom ždel za mi-zo kakor pepeluh in priživnik... Na-pijem se in vsakomur povem svojo, če se bo vame zaletaval. Jaz nisem Mežek, razumeš?

Odklopil je radijski aparat, pognal je dečka spat in jima s pestjo zagrozil. Potem sta z ženo zaklenila in od-šla.

Sumljivo tiho je bilo v gostilni, ko sta za trenutek postala na pragu. Go-stilna ni bila prav nič zakajena, v piv-nici je bilo morda troje navadnih pi-jančkov, v sobi pa za mizo edini gos-pod Mežek. Gospodovalno je sedel, niti besede ni zinil.

— Da, to je žalostno, — je komaj slišno razlagal Andrej Peklar svoji ženi — to je žalostno, vidiš, da mora-mo verjeti takšnim modrijanom, ka-kršen je gospod Mežek. Hudič naj ga vzame, ampak dedec še sam ne ve, da je kakor nalašč ustvarjen za današnji svet.

Spogledala sta se, potem pa molčala in počasi pila do policijske ure.

Skrivnost zapuščenega gradu

Pregledali smo že skoro ves grad. Naš obisk pa je le še povečal čudno občutje neprijetnosti, ki nas je prevzelo, ko smo zagledali poslopje na koncu dolgega drevoreda, ob širokem ribniku, v katerem se je zrcalilo plemenito, čemerno grajsko pročelje.

V gradu Fontefrède že dolga leta nihče ne stanuje. Njegov sedanj lastnik gospod de Lassay le redkokdaj pride sem za nekaj ur. Zakaj to posestvo, ki ga je podedoval po svojem starem, starem stricu markiju de Marvoisinu mu prav nič ni pri srcu.

Že vnanjost gradu Fontefrède se mi je zdela melanholična, notranjost seveda ni bila nič drugačna. Celu uro nas je vodil vratar po neskončni vrsti galerij, salonov, stanovanj in koticov. Vsi ti prostori, že tako dolgo zaprti, so močno dišali po plesnobi in neprezračeni. Veličastno in čudaško pohištvo je počasi tako rekoč trohnelo v njih. Tu bi bila prava nebesa za stari narja. Naslanjači so bili pokriti še s starodavnimi prevlekami, postelje s stariškimi odejami iz dragocenega damasta. Po smrti markija de Marvoisina se ni še nihče ničesar dotaknil, tudi knjižnice ne in sosednje male delavnice, polne topilnikov in prekapnic...

Ko smo stopili iz te zadnje sobe, je dejal doktor Lebrun našemu vodniku: — Oče Monceau, zdaj nam boste pa pokazali še grajsko gledališko dvorano...

Gledališče gradu Fontefrède je bilo imenitno. Zgradili so ga — dokaj pozneje kakor graščino samo — v slogu Ludvika XVI. Vse je bilo v tej mali dvorani zelo očarljivo: lože, balkon in bogato izrezljani lestenci. Zvečer ob razkošni umetni luči je moralo biti vse to okrasje naravnost bajno, zdaj se je pa razlivala po prostoru neka čudovita osvetljava, neka čudna zelenkasta poltema, ki je dajala dvorani zanimiv, pošasten videz.

Bil je to zares teater za prikazni. Hotel sem razkriti svoj občutek doktorju Lebrunu, toda ta je bil že nekam izginil.

V tem trenutku je lahen šum obrnil nase mojo pozornost...

Počasi, potuhnjeno se je dvigal zastor in pokazale so se dekoracije, predstavljajoče gaj z vodnjakom. Toda ko sem se ozrl na pozornico, sem nenadoma vzkliknil od presenečenja in skoraj od groze. Na odru sta ležali zleknjeni dve telesi: eno je bilo oblečeno v pastirsko nošo, drugo v kostum harlekina. Ta dva modela v naravni velikosti z voščnim obrazom in rokami sta bila videti kakor dva mrtveca. Tesno sta bila naslonjena drug na drugega in sta tvorila tako tragično in grozno skupino, da sem nehote pričel misliti na kakšno skrivnostno, temno dramo...

*

Preden se je umaknil v ta samotni grad Fontefrède, je bil marki de Marvoisin imeniten družabnik in brez dvoma bi se bil kot dvorjan in kavalir visoko povzpел, da mu ni njegov čudni značaj nepreklicno onemogočil kariere. Bil je strasten dvobojnik — vsi so se ga bali — a imel je nesrečno roko. Dvakrat sta se dvoboja, v katera je bil zapleten, tragično iztekla. Obakrat je marki ubil svojega nasprotnika s strelom naravnost v srce. Še bolj kakor ta dva krvava čina so omajali usodo gospoda de Marvoisina neprijetni obiski, ki so mu jih vsi očitali. Marki, ki je bil za emigracije odgojen v Nemčiji, je prinesel od tam s seboj nagnjenje k skrivnim vedam in se je poslej v družbi malo priporočljivih oseb zmeraj ukvarjal s kabalistiko in čarovnijami. Njegova radovednost ga je gnala k nevarnim poizkusom. Neki tak poizkus se je nekoč zanj nesrečno končal. Čez mero razgreta prekapnica se je razletela in ga tako hudo ožgala, da mu poslej ranjene noge skoraj niso več mogle služiti. Glas o njegovih čarovnijah se je tako razširil po mestu, da je moral marki zapustiti Pariz in se zateči na grad Fontefrède.

Precej let je potem samotarsko živel. Kmetje in sosedje so se bali tega zajetnega, molčečega moža, ki je bil vedno črno opravljen in se je prepeljal po drevoredih svojega obširnega parka v majhnem, nizkem vozu, ki sta ga vlekla dva kakor zlodeja bradata kozla.

Zato so se prebivalci vse pokrajine močno začudili, ko so zvedeli, da se je gospod de Marvoisin poročil z gospodično de Clercize, ki se navzlic svoji mladosti in lepoti ni branila, zapreti se s takim samotarjem v to izgubljeno graščino. Na mah so pričeli sosedje bolj kakor kdaj prej smatrati graščaka za čarovnika.

Kakor je gospod de Marvoisin doslej mrzil družino, tako je poslej navdušeno sprejemal goste. Neprestano so bili na gradu lovi, plesne prireditve in slavnostne večerje. Gospa de Marvoisina je bila duša vseh teh praznovanj. Vse ji je dvorilo, toda ona ni nobenemu od številnih zaljublencev dajala prednosti.

Tako pa ni več ostalo, ko se je pojavil na gradu gospod de la Gironnerie, daljni markijev sorodnik. Ta si je hitro pridobil srce mlade grajske gospe in kmalu sta začutila drug za drugega silno strast. Bodisi da ni ničesar opazil, bodisi da je zaupal kreposti svoje žene, je graščak često celo sam pospeševal priložnosti, ki so družile njegovo ženo in gospoda de la Gironnerie.

Tak je bil položaj, ko si je gospa de Marvoisina zaželela, da bi igrala v komediji. Vlogi zaljubljenca in zaljubljenke sta pripadli seveda gospodu de

la Gironnerie in gospe graščakinji. Na večer predstave sta oba nastopila z velikim uspehom in številni gostje, zbrani v gledališki dvorani, so se jima na graščakovo znamenje zahvaljevali z navdušenim ploskanjem. Toda ko je padel zastor in so vsi prisotni odšli v jedilnico k večerji, so tam zaman čakali na brhko Pastirico in ognjevitiga Harlekina. Naposled se je družbe polastil nemir, začeli so ju iskati, toda našli so samo kostuma, ki sta ju bila odložila, in kratko obvestilo gospodu graščaku, da sta si prisegla ljubezen in da bi ju mogla ločiti samo smrt.

Ta ponočni dogodek je zbudil znatno spotiko. Samo gospod marki se ni na videz prav nič razburjal. Ničesar ni storil, da bi vznemiril ali motil ubežnika. Po njenem begu se je samo odpeljal v Pariz, od koder se je vrnil že po nekaj tednih. S seboj je pripeljal dva velika, krstam podobna zaboja. V njem sta bila dva voščena kipa v naravni velikosti, na katerih so bile natančno posnete poteze gospe markijeve in gospoda de la Gironnerie. Ta dva modela, oblečena v kostuma, ki sta ju nosila zaljubljenca v svojih vlogah, je dal gospod de Marvoisin postaviti na gledališki oder. Potem je prižgal vse lestence in reflektorje, se oddaljil za nekaj korakov in podrl drugega za drugim oba kipa s strelom iz pištole naravnost v srce...

*

Doktor Lebrun je stresel pepel iz pipe in pristavil:

— Te dve figuri sta tisti, ki smo ju pravkar videli... Gospod de Lassay mi je pripovedoval nekoč zgodbo, pri kateri je najboljši čudno tole. Prav tisti dan, ko je opravil gospod marki svoje navidezno maščevanje, so našli ribiči iz Isole Belle na valovih Laga Maggiora blošč čoln. V njem sta ležala neki možki in neka ženska, oba mrtva. V čolnu ni bilo nikjer nobenega orožja, vendar sta imeli obe trupli na prsih znatno rano od krogle velikega kalibra.

Ta dva mrtveca sta bila gospa markijeva in gospod de la Gironnerie...

Kaj se je bilo zgodilo? Ali sta si morda sama vzela življenje v hipni zablodi ali v kakšnem ljubezenskem razočaranju? Ali sta bila umorjena? Toda rop ni bil nagib zavratnega umora. Toraj — osveta? Mar je marki de Marvoisin vodil roke zločincev? Ali je bil morda graščak pripravil atentat na potovanju v Pariz, kjer si je bil še ohranil sumljive zveze? Nemara pa sta oba ubežnika postala žrtev kakšnih skrivnostnih vplivov, ki o njih pišejo stare čarovniške knjige, katere je marki dobro poznal. V tem primeru bi bila voščena kipa na gradu Fontefrède zelo dragoceni pričji.

Marki — tudi to mi je pravil gospod de Lassay, čigar oče ga je poznal — je umrl šele več let po teh dogodkih. Našli so ga nekoč zadetega od mrtvo-uda, v vozičku, v katerem sta ga dva bradata kozla prepeljavala po prostranem parku. Njegov obraz je bil čudno črn... Prevedel P. Karlin.

Valkadin govoru **Bogom**

Kadar je hotel preudariti, kako da je toliko nesreč hkrati padlo na njegovo hišo, je Valkadin pomislil tudi na tisti večer meseca avgusta, ko se je po mlačvi sredi skednja velik kup žita svetil kakor zlato in se je na vzhodu, za oblakom prahu, prikazal mesec. Bilo je zelo soparno še po sončnem zahodu. Starec je delal sam s snahami in otroki; sinovi so bili še v vojni. Ko so spravili žito v kašče, raztvoriti snope in deli še to in ono v red, se je mesec pomaknil više, pobledele je, in ko so posedli k večerji, je bilo svetlo kakor podnevi. Tedaj je dejal:

«Počakajte malo, da bo mlačva pri kraju. Ako se potem vrnejo vaši možje, bom vso posest razdelil med vas. Vse bom dal, zase nočem prav nič. Dovolj mi bo, da vas bom, dokler bom živel, od časa do časa obiskal.»

Nasproti mu je sedela Milena, njegova najmlajša snaha, mlada, lepa in krepka ženska. Oči so se ji svetile kakor vedno, okrogli obraz ji je bil obsijan od mesečine. Starec jo je pogledal in se zasmeljal.

«Da, in Mileni,» je pristavil, «bom še nekaj dodal. Kaj tega zdaj ne povem, toda ko bo čas, ji bom dal.»

Pošteno so delali, zato je bil dobre volje in je prosil Mileno, naj mu zapoje pesem: «Milen reče Mileni.» Ta mu je bila všeč, ker je bilo njegovi snahi ime Milena in njegovemu sinu Milen, kakor v pesmi. Medtem ko je pela, jo je z veseljem opazoval, bilo mu je obenem hudo zaradi sina, ki je bil z obema starejšima v vojni; nihče ni mogel vedeti, ali se bodo kdaj vrnili.

Kaj se je pozneje zgodilo? Sinovi so se pač vrnili, toda on jih ni več spoznal, bil je nemir v njih dušah, gledali so mračno, bili so razdražljivi in popadljivi kakor razdraženi volkovi. Nastopili so hudi časi, z vsem je šlo navdžol, kakor da bi spustil voz po strmem bregu. Najprej so se naglo umaknile čete, ki so bile prodrle prav do Konstancie in Tulceje; dan in noč, v mrazu in dežju so korakale, lačne, izmučene; v vaseh so se vojaki ustavljali, trkali od vrat do vrat in prosili koščka kruha kakor berači. Kako naglo so se umikali in kakšno bedo so vlačili s seboj, je bilo jasno spomladi, ko je skopnel sneg: tedaj so bile vse poti in ceste, po katerih so hodili, posejane z belimi kostmi poginolih živali. Zopet so prišli Romuni in postavili mejo tako, kakor je bila prej, tik za hišami. Vas je ostala na tej strani, polovica posestev pa na drugi strani meje.

Starec je držal besedo in zemljišče razdelil med sinove. Toda čemu? Niti njemu niti njim ni bilo usojeno, da bi se veselili posesti. Srednji sin Atanas je zbolel, kakor hitro se je vrnil. Izprva se je zdelo, da ni nič, samo prehlad, toda kmalu je legel in ni več vstal. Starejši, Nikola, je bil zastaven mož, ki se ga oče prej ni mogel do sitega nagledati, kadar je kot narednik prišel na dopust in so mu prsi pokrivala odlikovanja. Zdaj se je vrgel v politiko in je postal župan. Bil je strog mož in se je držal pravice in postave. Toda kdo pazi na to, kdo misli na to, da bi hodil po ravni poti? In neko noč, ko je s prijateljem sedel v vaški krčmi, ga je nekdo ustrelil skozi okno. Tako je šel tudi on. Ena vdova več, ena črna naglavna ruta več je romala iz vasi na pokopališče in nazaj.

Tako je ostal starcu le še najmlajši sin Milen. Ta je bil dobil njive na drugi strani meje, in tako je živel tam, v tuji vasi in v tuji državi. Vas je bila oddaljena samo za korak, toda ni smel priti domov, niti ga ni smel obiskati oče, ako je hotel. Tedaj se je Valkadin navadil, da je zgodaj vstajal, gnal krave na pašo iz vasi in splezal na grič. Tam

je stal velik star brest; sedel je pod drevo, pasel krave, se naslanjal na deblo in gledal tja čez. Oba rajnka sinova sta bila zapustila odrasle otroke, ki so že delali, zanje ni bilo treba skrbeti. Njegova skrb je bil zdaj Milen. In ko je tako gledal čez mejo, se je večkrat zgodilo, da sta Milen in Milena šla na polje. Spoznal ju je po obrazih, po hoji, ko sta prišla bliže, tudi po živini, in ju je opazoval ure in ure. In če je bil slučajno kateri njunih otrok z njima na polju, tedaj mu je ves čas dobrohoten smeh ležal na obrazu. Med njim in njegovimi je bila meja, tu pa tam so šli mimo tuji vojaki v modrih plaščih in rogljičastih čepicah.

Nekega dne je šla skozi vas grozna novica: v vas, kjer živi Milen, je prišla policija, hudo počenjala s prebivalstvom, zvezala može in jih odtirala proč, v sredo dežele. Valkadinu se je z velikim trudom posrečilo, da je prišel čez mejo in našel Milena. Ko so ga privedli iz zapora, samo da bi ga videl, se je starcu srce zalilo s krvjo: Ali je to Milen? Ali je to moj sin? Obraz mu je bil ves teman, oči globoko vdrte. Ko je zagledal očeta, je povsobil oči in ni rekel besede.

«Povej mi, Milen, povej mi, sin moj, ako nisi nič storil, ako si res nedolžen! Sicer je tu druga država, toda šel bom povsod, ne bo mi žal denarja, zadnji grizljaj si bom odtrgal od ust, toda osvobodil te bom.»

«Ne,» je rekel Milen, «ne, oče. Nič nisem storil. Uropali so mi zdravje. Da bi le mogel tja čez, da bi tam umrl!»

Ko je Valkadin vse to preudaril — in to je storil slednji dan — je kakor nekoč stal pod brestom in gledal čez mejo. Milena ni bilo več. Ali ne bo tam zadaj na polju zagledal sivca ali rjavca z Mileno in otroki? Žito je bilo že v klasju, žive duše ni bilo na polju, same zelene njive, a na njih mnogo, mnogo maka, rdečega kakor kri.

Valkadin se je dvignil in odgnal živino nazaj v vas. Šel je, ne da bi dvignil pogled, ne da bi se ozrl na desno ali levo. Ko je prišel domov, je slišal, da se Kudra, njegova starejša snaha, z nekom pomenkuje v izbi. Izogibal se je ljudi, toda tedaj ga je nekaj sililo, da je vstopil. Zagledal je Mileno. Ženski sta vstali. Milena mu je poljubila roko in začela jokati. Jokala je tudi Kudra. Mileni so dolgo tekale solze po licih. Od časa do časa se je nekoliko pomirila, hotela nekaj reči, nato so jo iznova zvilili krči v prsih in si je s predpasnikom brisala obraz. Valkadin je odšel iz hiše, ne da bi katero rekel. Ko je Milena odtrgala predpasnik z obraza, ga ni bilo več.

«Kam je šel oče?» je vprašala. «Saj sem prišla zaradi njega. Toliko imam z njim govoriti!»

Odšli sta iz izbe in ga iskali. Toda ni ga bilo več.

«Ne bodi huda, Milena, ne jemlji mu tega za zlo,» je rekla Kudra. «Oče je pač tak postal... vedno molči. Kaj vsega mu ne rečemo, da bi ga potolažili... Ne odpre ust, molči. In tak ni šele od včeraj, ampak že več mesecev...»

Iznova sta stopili v hišo, se pomudili še nekaj časa, govorili o tem in onem. Nekajkrat je bila tudi o njem beseda. Kudra je pripovedovala, da se je po smrti sinov, posebno po Milenovi smrti, tako izpremenil, da ga ni več prepoznati. Ne govori več niti s svojci niti s tujci. Vsa vas ve: Valkadin ne govori, Valkadin noče govoriti. Molči in misli. Kaj misli — to ve le Bog.

In ko se je Milena dvignila za odhod, je rekla:

«Ako bi mogla, bi ga čakala, da se vrne. Toda ne morem, zakaj ljudem, s katerimi sem prišla, se mudi. Povej mu ti, sestra, povej mu, kakor ti jaz rečem: žalujem za Milenom, Bog mi je priča, toda kaj naj storim? Ne grem rada drugič k poroki. Našel se je mož, pravijo, da je dober, enega samega otroka ima. Ne morem ostati sama. Pri hiši mora biti

kak moški, da bo otrokom ohranil posest. Zaradi njih sem se odločila. In meni, vdovi, bodo ljudje zamerili. Težko mi je zaradi Milena, toda kaj naj storim? Povej očetu, da ga prosim, naj mi ta korak odpusti in ga dovoli.»

Ne samo do vrat, prav do voza je Kudra spremila svojo svakinjo in je tam stala tako dolgo, da so posedli in bili čez mejo.

Valkadin se je vrnil šele, ko se je znočilo. Ko mu je Kudra pripovedovala, zaradi česa je prišla Milena in kaj je rekla, je je poslušal, toda ni rekel nobene. Povečerjal je, odšel v izbo in kakor vedno zgodaj legel v posteljo. Toda čez dve uri se je prebudil in odprl oči, kakor da ni spal. In misli, s katerimi se je ukvarjal že cele mesece, so mu tekle skozi možgane kakor nit, ki se nikoli ne ustavi in se ne pretrga.

«Kdo so, ki so ljudem sodniki in urejajo stvari tega sveta, kdo jim je dal moč, ali imajo mar Boga? Kaj ni tudi njih rodila mati, ali ne bodo tudi oni nekoč umrli? Kako je mogoče tako postaviti mejo, kakor pač nanese, da ostane pokopališče v eni državi, a svojci pokojnikov v drugi? Iti k bratu, obiskati sina in pri tem srečati kateregakoli tujega vojaka, ki je prišel od Bog ve kod in ki ti puško, bajonet nastavi na prsi in reče: Nazaj! Sedeti v lastni hiši in biti izgnan iz nje? Kako je to mogoče, o Bog, kako?»

«Kdo hujska brata proti bratu, sina zoper očeta? Zakaj je izginila dobrota in se je zlo tako razpaslo? Ako bežiš pred medvedom, srečaš volka; ako tečeš pred oso, te piči kača. Ni usmiljenja, ni spoštovanja, nobene prijateljske besede. Zakaj, o Bog, zakaj?»

«Kadar človek kaj kupuje ali prodaja, tedaj pazi na tehtnico. Zakaj pa vse zatiska oči, kadar koga ubijajo ali viši njegovo življenje na niti? Kaj ni nikogar, ki bi bil izpredvidel, da ni Milen nič hudega storil, da je bil čist in nedolžen? Zakaj morijo nedolžne in zatirajo ubožce? Zakaj, o Bog, zakaj?»

«Zemlja daje tako bogato, kakor je prej dajala. Zakaj je potem na svetu toliko lačnih, nagih in bednih? Kako pa je tam, na drugi strani meje? Domačinom jemljejo imetje, v hiši sedi na prvem mestu vsiljenec, ki je spodil gospodarja v hlev k živini. Starci povešajo glave, možje stiskajo zobe in molčijo. Zakaj se skrivaš, o Bog, v tako hudem času? Zakaj?»

Tako so tekle minute. Izdaniilo se je, okna so postala rdeča, vzšlo je sonce. Valkadin je vstal, gnal pred seboj živino, zapustil vas. Zgoraj na višini je sedel pod brest, gledal čez mejo in misli so mu prihajale brez miru, brez konca.

Nekaj dni pozneje je zopet prišla Milena. Po tem, kako jo je Kudra sprejela, je pametna in bistra, kakor je bila, takoj razumela, da ne bo slišala nič dobrega.

«Ali si povedala očetu? Kaj je rekel?»

«O, Milena! Da bi bil vsaj kaj rekel, če že ne dobrega, vsaj hudega! Toda on je zaklenil usta in molčal. Povedala sem mu, vse sem mu povedala. On pa mi je dal to tu...»

Odrešila je voz, zasvetili so se zlatniki, trije večji in kakih dvajset manjših.

«Daj jih Mileni, je rekel. Dovolim ji. Naj stori, kakor ji Bog svetuje.»

«Kaj ni rekel nič drugega?»

«Samo to je rekel. In to so edine besede, ki sem jih v enem letu slišala od njega.»

Milena ni vzela denarja: pustila ga je na mestu.

«Saj vendar ne prosim denarja», je rekla. «Le lepe besede, kakega pouka bi rada od njega. Zakaj mi daje to zlato?»

«Ne vem, Milena. Spomnim se, da ti je bil nekaj obljubil, veš, ko smo mlatili in so bili možje še v vojni. Takrat je rekel, da ti bo nekaj dal. Morda je to tisto...»

Milena se je nenadoma živo spomnila tistega večera, kakor da ga pravkar doživlja: bila je mesečina in tast jo je prosil, naj mu zapoje tisto pesem: «Milan reče Mileni.» Oči so se ji napolnile s solzami: Obljubil je, da mi bo nekaj dal — je mislila — to bo tisto.

«Toda jaz ne prosim denarja», je bolešno vzdiknila. «To hočem, da mi reče kako lepo besedo, da me potolaži! Počakaj ga. Danes in, če treba, tudi jutri ostanem tu, samo da ga bom videla.»

Sklenila je, da ga počaka, toda ko je nekaj časa sedela in s Kudro klepetala, ji je postalo težko v duši.

«Ne zdržim, poiščem ga! Kam je šel?»

«Kje neki naj bo? Nad vasjo stoji brest. Tam zmeraj sedi.»

Milena si je popravila ruto in odšla. Ko je šla skozi vas, ni nikogar videla in je nihče ni srečal. Odšla je na grič. Kako dober, moder mož je bil tast, je mislila. Kako se je znal šaliti, kako se je smejal! O, njegova in njena bolest sta neskončni kakor morje. Kaj je tu mogoče popraviti? Kar se je zgodilo, se je zgodilo, mrtvecev ni mogoče oživiti. Zakaj beži pred njo, zakaj ji nobene ne reče?

Na griču se je ozrla: pod brestom je sedel tast. Kaj dela tu? Glava mu je počivala na kolenih, zdelo se je, da razmišlja. Od časa do časa je pogledal kvišku. Ali gleda mladike, ali se ozira na nebo?

Milena je bila že čisto blizu, a on je ni videl. Zdaj, zagledal jo je, se nekoliko ozrl, kakor da bi se hotel skriti, in vstal.

«Oče, oče!» je poklicala Milena.

Valkadin je hitel proč, ona je hitela za njim. Dohitela ga je, slišal je njene korake, toda ni se okrenil.

«Oče, počakajte vendar... Zakaj bežite pred menoj? Oče, prosim vas, oče!...»

Šel je dalje, kakor da je gluh. Mileno je premagala žalost, zajokala se je na glas. Takoj se je obrnil. Velik je stal pred njo, s svojo belo brado, ki je bila na robovih črna, s težkim, zamišljenim, v notranjost obrnjenim pogledom. In je še vedno molčal.

«Človek, recite mi kaj!» je rekla Milena med jokom. «Zakaj bežite pred mano?»

Valkadin jo je še zmeraj gledal.

«Recite mi vendar vsaj besedico... Govorite, oče!»

Šla je do njega. Valkadin je dvignil roko in jo je odpahnil.

«Pojdi proč! Pusti me! Kaj naj ti rečem? Jaz govorim z Bogom...»

Okrenil se je in odšel. Milena je obstala, zmedena in začudena. Nenadoma se ji je zazdelo, da razume, kaj je mislil. Ni mu več sledila. Dolgo je zrla za njim, nato se je vrnila. Čez obraz so ji tekle solze.

Prevedel France Bevč.

(Iz romana: Brat Yves.)

Tisti novembrski večer je že zgodaj pričel stokati veter nad neizmernim avstralskim morjem. Po vsej brezkončni in nemirni gladini, ki je po njej plavala naša ladja, so se podili dolgi, temni valovi. Veter je bil vlažen in je prinašal neprijeten mraz.

Spodaj na medkrovu se je bebasti Le Hir žuril na vso moč, da bi še pred nočjo zašil nekega mrliča v kose sivega platna, ostanke jader.

Pomorščaka Yves in Barrada sta zasledovala njegovo delo z nepopisnim strahom. Imela sta povelje, stati tik ob njem v zelo majhni mrtvaški izbi, napravljeni iz razpetih jader, pred katerimi je stražil topničar s sabljo.

Barazère, mož, čigar truplo je bebec šival v sivo platno, je umrl za boleznijo, ki si jo je bil nakopal nekoč v daljni Alžiriji — v neki nasladni noči. Večkrat se je že zdelo, da je okrevaj: toda neozdravljivi strup, ki mu je ostal v krvi, se je pojavljal vedno iznova, in Barazère mu je naposled le moral podleči. Zadnje dni pred smrtjo je bilo njegovo telo pokrito s strašnimi, ostudnimi ranami, da se mu niti prijatelji niso več upali približati.

Prav zaradi te bolezni ga ni hotel nihče drugi zašiti kakor bebasti Le Hir, in še temu so morali obljubiti za nagrado dve četrtinki vina. Pri šivanju so slaboumeža stresali krčeviti sunki, ki so ga ovirali pri delu. Mrlič se je namreč zaradi kolebanja ladje gugal sem in tja in Le Hir je bil že nejevoljen, da mora tako dolgo čakati na obljubljeni vino.

Najprej je bilo treba zašiti noge. Naročili so mu, naj jih trdno poveže, zaradi krogel, ki jo mrliču privežejo nanje, da se laže in hitreje pogrezne. Šival je torej navzdolž, začeni pri nogah. Telo je bilo kmalu skrito pod močno dvojno plahto; iz vreče je molela samo še bleda glava, na kateri je še v smrtnem spanju počival spokojen usmev.

S kretljivo strašno divje živali je Le Hir potegnil čez to glavo vogal sive plahte in obraz je bil zakrit za vedno.

Stare roditelje je imel ta Barazère, ki so čakali nanj daleč v Franciji, v nekem obmorskem mestecu. Le Hir ni mislil nanje, da si mu je pokojnik često pripovedoval o njih. Ko je dokončal delo, sta stopila Yves in Barrada iz mrtvašnice in suvala bebeca pred seboj. Morala sta ga prisiliti, da si je umil roke, preden so ga pustili k vinu.

Drugo jutro je ob sončnem vzhodu pihljal prijeten veter. Ladja je plavala hitro. Na prednjem delu so mornarji nekega oddelka prepevajoč opravljali jutrujo toaleta. Goli, s svojimi silnimi rokami, podobni starodavnim soham, so se

prali z mrzlo morskno vodo. Močili so si glave in pleča v velikih kadeh, se drgnili z belo peno mila in se postavljali v vrste po dva in dva, da so si pri umivanju laže pomagali.

Nenadoma so se pa domislili mrliča in njih razposajene pesmi je bilo konec. Na nasprotni strani ladje so zagledali mornarje drugega oddelka. Prihajali so na krov pod poveljstvom nekega častnika in se slovesno postavljali v dolgo ravno vrsto. Uganili so zakaj, zato je med njimi zavladala napeta tišina.

Čez ograjo ladje je bila počez položena velika, čisto nova deska; molela je na morje. Kmalu so prinesli iz spodnjih ladjinih prostorov nekaj čudnega, ki je bilo videti zelo težko. Bila je vreča iz sive plahte, razodevajoča obliko človeškega trupla. Ko so položili mrliča na veliko novo desko nad penaste valove, so vsi mornarji sneli čepice z glav v poslednji pozdrav. Krmilar jim je prečital molitev, roke so napravile znamenje križa — deska se je zagugala in morje je zavolilo v zamolklem šumu...

Ladja je plavala dalje, dalje, Barazèrejevo truplo je pa padalo... v neizmeren prepad, v nedogledno globino velikega oceana. Vsi mornarji so nemirno gledali z ladje nazaj v vrtimec. Mikala jih je radovednost, ali sledi ladji morski volk in ali se bo nemara na površini temnozeleni vode pokazala krvava lisa.

To pot se ni pokazala. Mirno se je potapljal mrlič v globočino. Neskončna je pot navzdol. Najprej hitra, padcu podobna. Potem postane bolj počasna in se naposled skoro ustavi. Dolge milje segajo v prepad: tam spodaj potemni sonce, kakor bi mrknil mesec, okolica postane zelenkasta, zatrepeta in — ugasne.

Potem se pa začne večna tema. Vedno več vode je nad glavo, plast nad plastjo, kakor vesoljna planina, ki sega naravnost do zvezd... Tam spodaj izgubi mrlič svojo strašno podobo. Snov ni nikdar popolnoma nečista.

Takega mornarjevega groba ne more oskruniti nobena človeška roka več. Kdor je šel počivat tako globoko, je bolj mrtev od snovi same. Nikoli več ne pride kaj njegovega na površje, nikoli več se njegovi ostanke ne pomešajo s tistim starim človeškim prahom, ki kroži po zemlji in se združuje v večne poizkuse novega življenja. Truplo postane last življenja v globočini. Izpremeni se morda v kamenite rastline, ki nimajo barv, morda tudi v zaspane počasne, ploščate živali, ki žive na morskem dnu brez oblike, brez oči...

Prevedel d'Artagnan.

Ali prihaja?

Kakšna megla, kakšen temačen oblak je obvisel tisto jesen nad Vetrenom. Bilo je vlažno, mokro, droben dež je rosil, nebo se je raztopilo v mrzlo paro, ki se je prijela nizkih vaških hišic. Iz blatne ulice sta se slišala šum in vrvenje. Ko čije s hitrimi konji, volovske vprege, vozovi, do vrha naloženi z vojaškimi potrebščinami, kmetje, vozniki, živali — vse to se je gnetlo med dvema krčmama. Skozi gnečo so si utirali pot vojaki novinci, nekateri v vojaških plaščih, drugi v kožuhih, ogrinjani z ogoljenimi ogrinjači, v opankih, z naboji za pasovi, s puškami, okrašenimi s cipresnimi vejicami, na ramenih, na katerih so jim visele natlačene torbe... Mraz je bil, blato do kolen, luže, oni pa so peli in peli... Veseli »pečenegi!« Tako so imenovali rumelijske vojake.

Pred vrati krčme je gruča oficirjev, potnikov in začudenih kmetov radovedno strmela na premočene junake.

Pred srednjo krčmo se je nastavila cela vrsta žena, deklet, otrok, strganih, trepetajočih in pomodrelih od zime. Zadnjič jemljejo slovo od vetrenskih vojakov, ki gredo s polkom od Harmanlije, kamor so bili odšli s Turki v boj.

«Tu je Jurjev sin! Dobro srečo, Cvetko!»

«O, glej, Rangela!»

«O, tu je Nedelkin! Ivan, tu je tvoja mati!»

In rože dežujejo, po licih teko solze, samo na pol izgovorjene besede in... vojaki odhajajo, odhajajo.

«Mama, glej brata!» je zaklicala rdečelčna deklica.

«Bratec Stoen!» vpije osemletni deček in dviga roke proti vojski.

«Sinko! Sinko!» joče mati.

Črnook, poln, zdrav junak stopi iz čete, poljubi materi roko, brata in sestro na čelo, si pripne na prsi šopek, drugega, ki mu ga je dala deklica, zatakne za levo uho in zbeži za vojsko in pesmijo.

«Srečno pot, sin!» zastoka mati.

A pesem počasi zamira. Stojan se je izgubil med vojaki in vojaki so se izgubili v megli.

Mati gleda, a ničesar več ne vidi.

Deklica si s predpasnikom zakrije obraz...

Ko pride Stojanova mati domov, glasno zajoka, odpre staro omaro, privzdigne srcaje in krila in vzame izpod njih svečo, jo postavi pred božjo podobo in se začne globoko klanjati.

V tem času pa so pri Dragomanu zagrneli topovi. Bil je štirinajsti oktober 1885. leta.

To noč se je babi Ceni sanjalo tole:

Velik oblak in vanj gre vojska in tudi Stojan je tam. Presveta Mati božja! Strašno! Oblak šumi, nebo grmi, zemlja se trese — prava bitka je. Stojan je izgubil v oblaku, ni ga več, zdaj pa!...

Baba se strese in prebudi. V sobi je tema. Zunaj stoka veter. To je boj. Varuj ga, gospod Bog, Jezus Kristus!...

Presveta Mati božja, usmili se ga, Stojana!...

Do jutra ni več zaspala.

«Stric Peter, kaj pomeni oblak?» je vprašala zjutraj.

«Dve vrsti oblakov sta, Cena: oblak, iz katerega dežuje, in oblak, ki se razteza. O kakšnem oblaku se je sanjalo tebi?»

Cena mu je razložila svoje sanje. Stric Peter se je zamislil. Ni se spominjal, da bi bil v sanjskih bukvah takšen oblak. Ko pa je videl preplašeno Cenino lice, ji je rekel iz usmiljenja:

«Nič ne skrbi, Cena, dobro je. Oblak pomeni srečo: dobila boš pismo od Stojana.»

Ženičino lice se je zjasnilo.

Šele pred šestimi dnevi je dobila Stojanovo pismo, prinesel ji ga je dobrovoljec, Stojanov prijatelj, ki je privedel ujetnike. Zatekla se je k popu, da ji je prebral pismo.

Razveselilo se je žalostno srce, najbolj pa se je veselil Radulčo nove piščalke, ki mu jo je v pismu obljubil brat.

Ko je Cena stopila na cesto, je uglekala novo gručo ujetnikov in kraj njih bolgarskega vojaka. Zazdelo se ji je, da je Stojan, tako mu je bil podoben. A ni bil on. Hotela ga je že vprašati, ali ji ni prinesel pozdravov od sina, toda zagledala se je v ujetnike, ki jih je zdaj prvič videla.

«Moj Bog,» je zašepetala, «ali so to Srbi? Ali niso videti tako dobri? Nesrečne njihove matere... ali vedo za nje? Počakajte, fantje!»

Prinesla jim je steklenico žganja. Vojak, ki jih je nadzoroval, se je dobrodušno nasmehnil in vojaki so se ustavili.

«Falim!» so hvaležno odgovarjali utrujeni ujetniki, ki jih je žganje pogrelo.

«Ostala je še kapljica zame, na zdravje, mati!» je veselo zaklicala bolgarski vojak in izpil zadnjo kapljico iz steklenice...

«Vsi so božji kristjani... zakaj se le bijejo?...» se je čudila Cena, ko je gledala za odhajajočimi.

Nastalo je premirje.

Približal se je Božič in vojaki so prihajali na dopust. V Vetren jih je nekaj že prišlo. Le Stojana ni — ne njega, ne pisma. Ceno zaskrbi, težke misli se ji pode po glavi... Dnevi minevajo in ona venomer pogleduje k vratom. Prišel je Rangel Stojnov, Peter, Dukovskega sin, tudi Stamatova brata sta prišla. Vse po vrsti jih hodi izpraševat — ničesar ne vedo. Nekaj časa so ga videli, kasneje so se izgubili. Srce ji zamira, kakor brez zavesti hodi iz hiše in misli na Stojana.

«Mama, prišel je ujevec Dimitrij!» je zasopla pritekla hčerka Kina.

Cena se napoti k Dimitriju.

«Dobrodošel, Dimitrij! Kje pa je ostal Stojan?»

Pa tudi Dimitrij ne ve ničesar. «Morebiti so ga poslali v Vidin», pravi Dimitrij, ker se mu mati smili. «Morda pride po drugi poti», pravi zmeden.

«Gospod Bog, kje je ostal moj otrok?» vzdihuje.

Potem se odpravi k Stojanovim. Že pri vratih ji srce trepeti. Ždajle ji bo Stojanka povedala, da ji je Stojan poslal mnogo pozdravov in da pride za Božič. Ko bi Stojanka rekla vsaj eno dobro besedo! Pa molči. Samo oči ima rdeče.

Vsa vas je oživela. Sprejema prvi polk, ki se vrača. Sredi ulice, prav pred Cenino hišo, so postavili slavolok; s planine so prinesli dišečih lavorjevih vejic in okrasili z njimi slavolok z napisom: «Dobrodošli, hrabri vojaki!» Ves slavolok so ozaljšali tudi s trobojnicami. Zmagoslaven slavolok!

Zmagovita vojska je prišla in odšla. Nemara da gre kje zadaj, morda hoče priti prav pred praznikom; čemu bi bil čez Božič na tujem; ves dan prihajajo posamezniki, tudi on pride. Saj ve, da ga toliko src težko pričakuje.

Tako misli nesrečna mati...

Zjutraj je Cena že navsezgodaj odšla v cerkev. Razmenjala je lev, ki ji ga je bil poslal Stojan v zadnjem pismu, kupila sveč in jih prižgala pred vsemi podobami na oltarju. Lice se ji je zjasnilo.

«Da, da — danes bo tu, jutri je Božič... ni še vsega konec!» je šepetala.

«Presveta Mati božja, pripelji mi ga, angela... Jezus Kristus, razveseli me!»

Kina je pritekla in sporočila, da so se tudi drugi vrnili.

Cena se je namrščila. «Dovolj je novic, pojdi z drugimi pred njega!» je rekla.

«Mama, tudi jaz grem!» je zaklicala Radulčo.

In oba otroka sta zbežala vzdolž snežne ulice.

Mati Cena je ostala pred hišo in čakala sina.

Mrzel veter je pihal s planine. Gore in dolina, vse je bilo belo pod snegom. Nebo nizko. Nad cesto so vzletavali črni gavrani in sedali na gole veje dreves. Tu in tam so se po cesti, ki drži proti ihtimanski klisuri, gnetle gruče ljudi: deklet, otrok, stark... ker so vojaki še zmerom prihajali, bodisi sami ali pa v družbi. Kina in Radulčo sta pustila za sabo prvo gručo, tretjo, in sta šla vse dalje. Hotela sta prva videti in pozdraviti Stojana. Takoj ga bosta spoznala, čeprav ju je sneg, ki je naletaval, ščemel po očeh.

Cesta se dviga in se gubi za hribom. Ničesar ni videti. Kina in Radulčo se vzpeneta na vrh, tam je veter močnejši in jima sili do kosti. Izza ovinka prihajata dva vojaka, vsa v snegu. Njega ni.

«Ali je še kaj vojakov zadaj?» je vprašala Kina.

«Ne vem. Koga čakata?»

«Brata», je odvrnil Radulčo.

Utrujena vojaka odideta.

Kina iznova zre v daljavo. Zebe ju — ona trepeti in Radulčo tudi — toda brat prihaja, čakala ga bosta, mama ju bo zmerjala in bo jokala, če prideta brez njega.

Prikaže se kočija z dvema potnikoma, zaviritima v kožuhe.

Kina stopi pred konja.

«Gospod, ali prihajajo zadaj vojaki?»

«Ne vem, golobičica», odvrne potnik in začudeno pogleda pomodrelo deklico.

In kočija zdrči navzdol.

Otroka obstojita kakor vkopana. Ure minevajo. Veter močneje zapiha, brije po licih, prodira skozi obleko, sneg pada, onadva pa čakata. Opirata oči proti ovinku in čakata, da se pokaže nekaj živega. Hipoma Kinino srce vztrepeta. Prikaže se konjenica in zapeketa proti njima. Koliko vojakov! Gotovo je brat med njimi. Čakata. Konjenica se približa in zdirja mimo. Kina zamahne z roko oficirjema, ki sta bila zaostala.

«Kapetan, ali pride brat?» vpraša skozi solze.

Oficirja ustavita konje in začudeno pogledata.

«Kdo ti je brat?»

«Brat Stojan. Najin brat Stojan!» nestrpno razloži Radulčo, presenečen, da ta kapetan ne ve, da je Stojan njun brat.

«Kateri Stojan?» ponovi oficir.

«Stojan iz Vetrena!» potrdi Kina.

Oficir nekaj izpregovori s tovarišem, potem pa iznova sočutno vpraša:

«Ali je brat kavalerist?»

«Da, da», odvrne ubogo dekletce, ki ni ničesar razumelo.

«Ni ga pri nas, deklica.»

«Vrnita se domov, da ne zmrzneta!» pravi drugi.

In oficirja poženeta konje.

Kina je zajokala in tudi Radulčo je zaplakal. Roke in noge so jima otrpnile, lica pomodrela. Pred sabo sta videla cesto vse do vasi; bila je prazna. Ljudje so se bili že vrnili, kajti večerilo se je, veter je vse ostreje rezal. Le konjenica se je še razločila v daljavi in izginjala. In veter je prinašal do otroka veselo pesem vojakov. Tedaj sta se tudi Kina in Radulčo vrnila v vas.

Nočilo se je. Roke sta stiskala pod pazduhami in tiho hodila pa mislila na mater, ki ju čaka pred hišo.

Vsi sveti

Za njima je prigmela nova kočija s tremi konji.

«Gospod, ali še gredo vojaki?»

Kočija je švignila mimo in izginila v mraku. Sneg je neusmiljeno naletaval.

kakor bi odgovarjal otrokoma. Veter je pihal od zapada, od bojnega polja, kjer je sneg zasipal Stojanov grob v pirinskih vinogradih.

Prev. K. Špur in St. Atanasov.

Vladimir Poljanov:

• J • U • N • A • K •

Vsi moški so bili poklicani na vojno.

Moški je bil tudi advokat Sablev, pa je vendarle ostal doma. Ni bilo uniforme zanj. Sam je pripovedoval:

«Nikjer, v nobenem skladišču niso mislili name.»

In se je na vsa usta zasmel. Pa tudi brez smeha so mu verjeli: bilo je več ko jasno, da nikjer ni bilo obleke po njegovi meri, meril je poldrugi meter čez trebuh in osemdeset

centimetrov okoli vratu. Laže bi bil zlezal v vinsko kad kakor pa v vojaško suknjo.

Ljudje, ki jih je klicala vojna, so morali biti najboljši: ne presuhi, ne smešno debeli.

Vojna je imela okus.

V hiši so ostale tri ženske, smešno debeli Sablev, kužek Pepi in leni maček Pačo. Dve ženski sta tam stanovali, tretja — s hišo, psom in mačkom vred — je bila Sablevljeva lastnina. Prebivali so v dveh sobah na zadnjem dvorišču.

Boji so se pričeli. Advokat Sablev je po prvih poročilih o zmagi naših kupil zemljevid in papirnate zastavice. Neki večer je poklical ženske in jih obvestil o prvi veliki zmagi,

v ime zavzetega mesta pa je zabodel državno trobojnico. Pepi in Pačo sta prisostvovala nepovabljena. Črni maček si je leno oblizoval brke, kužek je cvilil od veselja.

Za prvo zmago je sledila druga, tretja. Gospodar je po ves dan zbiral po kavarnah novice in čital vse časopise, kar je bila zanj največja težava, in je po pravici mislil, da živo sodeluje v vojni. Zvečer je zasopel skliceval svoje poslušalce, razgrinjal zemljevid in poročal o dogodkih.

«Danes smo premagali Mustafa pašo in smo brez truda napredovali proti Lili-Burgasu.»

Visoko je zavihtel papirnato zastavico in jo zabodel v zemljevid. Potlej je zaploskal z rokama in zaklical: «Dajte mi jesti!»

Bojni pohodi po ulicah in kavarnah so mu vzbujali zdrav tek. Smatral se je za resnično narodno žrtev.

Do Novega leta je bil ves zemljevid preluknjan, iz shrambe pa je hitreje kakor po navadi izginila zaloga živil. Armada se je borila in jedla kakor sestradan volk.

Pred novoletnim večerom ni bilo nobenih poročil z bojišč. Vendar se je hotel Sablev ob večerni kavi izkazati s svojimi vojaškimi sposobnostmi.

«Zdaj je na vrsti Odrin!» je začel.

Glasno je srknil kavo in položil svoje mesnate prste na zemljevid. Njegova žena je pletla nogavico. Drugi dve sta mirno sedeli za mizo in v duhu spremljali odsotna soproga. Pepi je smrčal na postelji. Samo mačke ni bilo nikjer.

V sobi se je praznično smehljala žarnica za sto sveč. Skozi polmrak sosednje sobe je štrkala stenska ura.

«Če udarimo od tu,» je razlagal mož, «smo v treh dneh...»

Nagnil je čašico in s široko odprtimi usti izpil zadnji požirek kave.

«Smo v treh dneh...»

Ena izmed žen je globoko zavzdihnila.

«Kaj neki počnejo zdajle?»

«Kdo?»

«Naši možje.»

«Kaj? Spijo! Drugače bi bil Odrin v treh dneh naš! Lenuhi!»

Žena je tiho rekla:

«Vam je lahko tu.»

«Meni je tu lahko?»

Advokat je udaril po mizi. Stisnil je usta in široko pogledal. Pepi je zalajal, pogledal naokrog in se iznova zvil v klobko. Gospa Sableva je povescila roke, zvila nogavico in srečna pogledala na moža. Druga žena je pomežiknila, kakor bi se bila pravkar prebudila iz spominov, in prisluhnila. Gospodar je izpregovoril:

«Kaj pa imam dobrega? Ves dan sem na nogah. Čakam poročil. Tam pa so sami lenuhi in bojzljivci, babe. Zdaj bi bili že morali Carigrad zavzeti!»

Ženi je šlo na jok.

«O, tako lahko pa tudi ne gre! Koliko je že mrtvih! Tudi bolnišnice so prenapolnjene. Strašno je tam!»

Gospodar se je spustil v velik naslanjač in se s trebuhom in z vsem telesom zagrohotal:

«Strašno, praviš? Babje čenče! Tam naj bi bilo strašno!»

Vsa soba se je tresla od njegovega smeha. Ura v drugi sobi se je predramila in počasi odbila enajst.

V tem hipu je na dvoriščnih vratih zaškrtala kljuka. Vse tri ženske so okrenile glave. Pepi je skočil s postelje, planil k vratom in jezno zalajal. Gospodar se je izresnil. Z ropotom je odmaknil stol in vprašal:

«Kdo je?»

«Vrata so zaklenjena», je zašepetala njegova žena.

Nihče se ni oglasil, le kljuka se je še enkrat nagnila in zaškrtala.

«Kdo je?» je zavpil debeli domačin.

Vse tri ženske so vstale, odšle v sosednjo sobo in preplašeno zrle proti vratom. Kužek je vohal ob vratih in lajal.

Spet se ni nihče oglasil.

V sobi je nastal težak molk. Le ura je ob enajstem udarcu zaškripala, kakor bi se ji razmajalo ogrodje, in je nenadoma zlobno in strašno zastokala.

Sablev je s težavo vstal, začudeno pogledal za ženami, ki so bile blede in preplašene. Ena je zašepetala:

«Korake slišim.»

«Nekdo hodi pred vrati», je trepetaje dejala gospodinja.

Skozi okna je prihajala v sobo črna noč in težila zavese. Kužek je lajal. Postalo je strašno.

Gospodar je planil k ženskam.

«Korake?» je tiho vprašal.

Bil je bled in glas mu je drhtel.

Zunaj se je nekdo zagnal ob vrata, pritiskal na kljuko in jo nenehoma majal.

Gospodar se je stisnil ob steno sosednje sobe in zavpil:

«Kdo je? Streljal bom!»

Žena je kriknila in se zgrudila. Drugi dve sta ji brž skočili na pomoč. Tudi Pepi je pritekkel k njej, pomahal z repom in iznova planil k vratom in zalajal.

Debeli gospodar je zlezal na kup, se udaril po kolenih in prestrašeno zajeceljal:

«Nobenega grožja nimam. In zdaj, in zdaj...»

Ena izmed žensk je planila k oknu in zavpila:

«Na pomoč, na pomoč!»

Ura je zlovešče udarila pol in enakomerno zaštrkala.

Gospodar se je izpremenil v nekakšno majhno, temno klobko in njegov trepetajoči glas je prihajal kakor izpod zemlje:

«In zdaj, in zdaj...»

Žena je odprla oči. V tem hipu se je kljuka iznova zamajala in ona se je spet zgrudila.

Ženska na oknu je vpila:

«Na pomoč, na pomoč!»

Potem je z blazno odločnostjo odprla okno in s krikom skočila na dvorišče. Med drevjem se je zasvetlikala njena bela obleka in se izgubila na ulici.

Ura je težko udarila polnoč.

Zdaj so se zaslišali iz ulice številni koraki. Potlej je pred vrati nekdo zaklical:

«Stoj! Kdo je?»

Zaslišal se je glas pobegle ženske:

«Gospod Sablev, gospod Sablev, odpri! Policija!»

Klobka v kotu sobe je naenkrat zrasla, se zamajala, stopila k vratom, jih odprla in poletela v roke policajev.

Ti so stali z revolverji v rokah. Eden je zagrabil debelega človeka, drugi pa je šel na dvorišče. Iskali so. Nikogar niso našli.

*

Zjutraj je šel gospod Sablev nenavadno zgodaj z doma.

Ko se je čez dobro uro vrnil, se je vedel zagonetno, nenavadno. Poklical je ženske. Prve besede so bile o snočnjem dogodku. Tedad je Sablev izvlekel iz žepa nov, velik revolver, ga zagnal na mizo in jezno dejal:

«Zdaj naj pride kdo!»

Komaj je izpregovoril te besede, je ves prestrašen planil in pozabil na orožje. Ženske so zakričale in zbežale v drugo sobo.

Kljuka, snočnja kljuka na dvoriščnih vratih se je zamajala in zaškrtala, nekdo se je naslonil na vrata, jih odprl in...

V sobo je stopil črni maček Pačo.

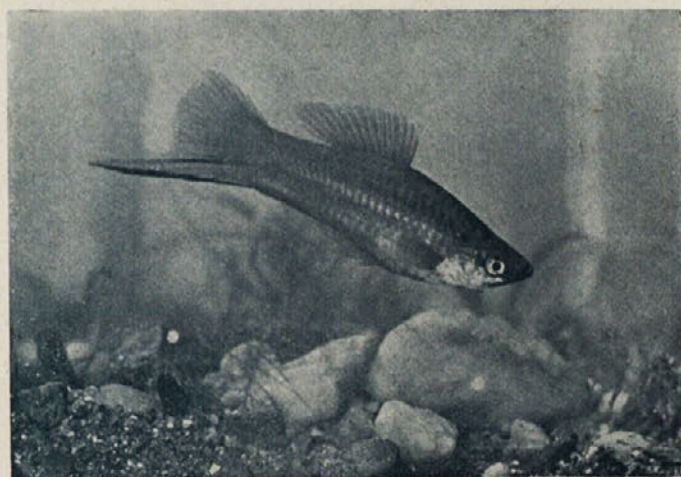
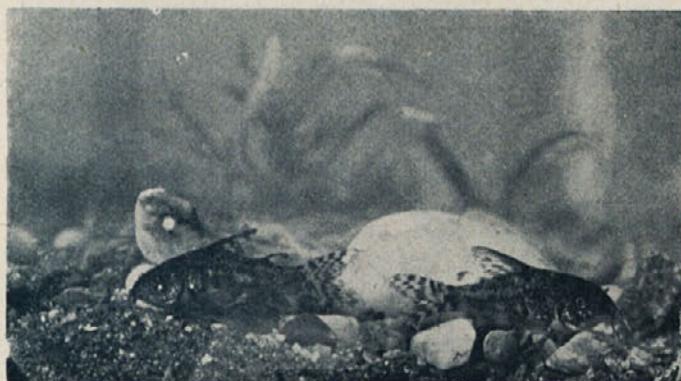
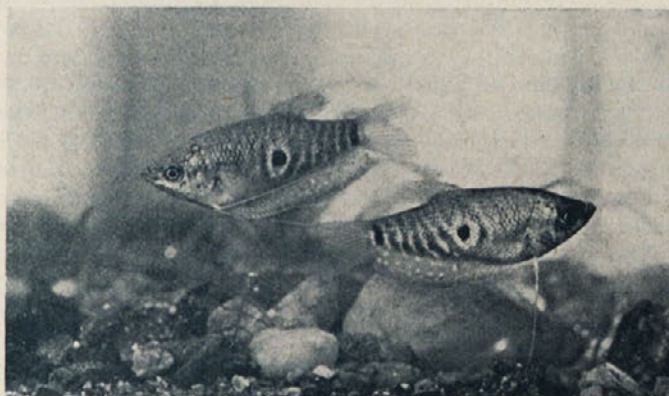
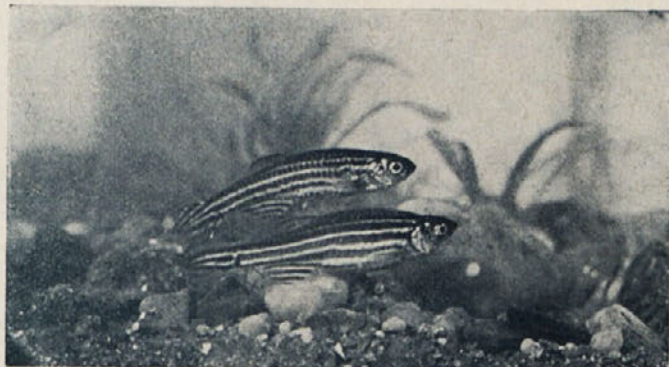
*

Debeli junak nikoli ni pripovedoval te smešne dogodbe. Tudi njegova žena, jezna, od nečesa užaljena, ni marala govoriti o njej. Druge pa so še tisti dan pisale svojim možem. Z različnimi besedami so prosile isto in jim klicale:

«Pridite! Pustite Odrin in Carigrad! Tukajšnji junaki so ju že zdavnaj zavzeli s papirnatimi trobojnicami. To je pač lažje, kakor varovati nas, ki smo brez zaščite, pa čeprav samo pred krotkimi domačimi mačkami.»

Iz bolgarščine prevedla K. Špur in St. Atanasov.

KAKO POSTANEMO NAVDUŠENI AKVARISTI

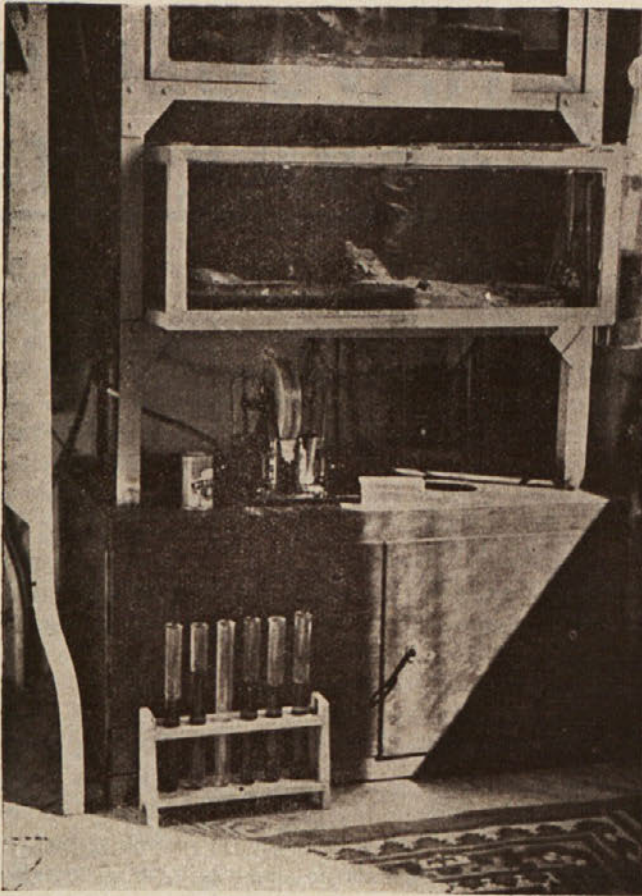

Nekaj zanimivih in nenavadnih rib v akvarijih, ki v ničemer ne zaostajajo za eksotično lepoto tropskih meuljev.

Največkrat se prične to takole: Kadar se deček preganja po najbližji mestni okolici, ki jo že lahko imenujemo z nekaterimi omejitvami prirodo, silno rad brodi po potokih in blatnih ribnikih. Mikajo ga skrita močvirja, na katerih gladini se pokažejo sem in tja sumljivi mehurčki. Veliko ima na vesti tudi šola, v kateri mu napeto pripovedujejo, kako se razvije iz paglaveca žaba. Naj bo že kakorkoli, neki dan pridrevi deček domov, vzame kozarec, ki ga ima mati za vlaganje sadja, in čez nekaj časa že stoji na oknu prvi improvizirani akvarij, v katerem se zvija siva kroglica z repom, ki se imenuje paglavec. Kmalu dobi paglavec tovariša: pika-stega velikega pupka ali pa močerada. Čez čas se jima pridruži kakšen smrkež ali povodni polček, in kozarec za sadje zamenja večja okrogla steklena posoda s peskom in z vodnim rastlinjem. In kakor raste deček, tako raste tudi njegovo navdušenje, kateremu se dostikrat pridruži tudi navdušenje staršev, zlasti očeta, zakaj matere največkrat za takšno smrdljivo veselje nimajo bogve kaj razumevanja. Z očetovo pomočjo, neredko pa tudi z materino, ki se zmeraj boji, da bi se te dvoživke ne razlezle po stanovanju, se navsezadnje le pripeti, da pridejo na mesto teh živali kakšne žlahtnejše, ki jih je treba seveda kupiti. Premalo prostora imamo, da bi podrobno popisali ves nadaljnji razvoj, kako se pridruži prvemu dvelitrskemu akvariju drug desetlitrski, kako pride v hišo prvo železno stojalo s štirimi posodami, za katerim prideta dve dolgi stolitrski posodi, kako se zlata ribica zamenja za dragocenejšo, kako se vseli potem prva zakonska dvojica, po zaslugi katere prav za prav nastajajo novi akvariji, kako se čez nekaj časa preganja po posodah tropa raznobarnih in raznolikih ribic, za njimi pridejo makropodi, potlej scalari in nazadnje najnovejša dragocena riba: symphysodon.

Zlata ribica, ta kos romantike in veselja nad degeneracijo in nenavadnostjo, je umetno vzgojena riba, če se sme uporabljati ta beseda takrat, kadar je hotel vzgojevalec doseči izrazito degeneracijo. K zlati ribici sodi umetna skala in poleg akvarija ali kjerkoli v sobi palček ali pa mušnica iz gline. Toda ta doba je že minila. Dandanašnji je akvarist najbolj vesel, če ima lahko ribo takšno, kakršno dobi v naravi, in ji izkuša zato tudi pripraviti čim bolj naravno okolje. Saj nudi narava že tako dosti nenavadnih presenečenj, njena preobilica oblik in barv je tako rekoč neizmerna.

Nekatere ribe se nenehoma premikajo, neprestano krožijo s plavutmi kakor izstreljen torpedo, druge plavajo preudarno in režejo počasi vodo s svojimi širokimi plavutmi, spet druge leže po ves božji dan v pesku, zakopane do ušes vanj. Pri obiskovalcu, ki ni posvečen v vodne skrivnosti, kaj rada vzbudi največje zanimanje kakšna bleščeča progasta in zelo velika riba. Tik poleg pa stoji na videz prazen akvarij. Toda ni prazen. V njem so posebno dragocene in zanimive ribe. Če podrezamo s stekleno paličko med travo, švigne iz nje na drugi konec preplašen stvor, da si ga поблиže niti ogledati ne moremo. V tem pa je akvaristov idealizem: dela ga blaženega zavest, da to ribo ima, niti ni treba, da bi jo

Moderni akvarij z več posodami za vodo, ki so druga nad drugo, z dinamo s prečiščevalno napravo in z vsemi drugimi modernimi pridobitvami naprednega akvarista.

videl. Površnega opazovalca po sploh prerad premami vnanji lesk, kakor se zde nefilatelistu večje znamke imenitnejše kakor manjše. Če govorimo z akvaristom, nas hitro pouči, da ni vse zlato, kar se sveti, in da je marsikatera pepelka skrita princesa.

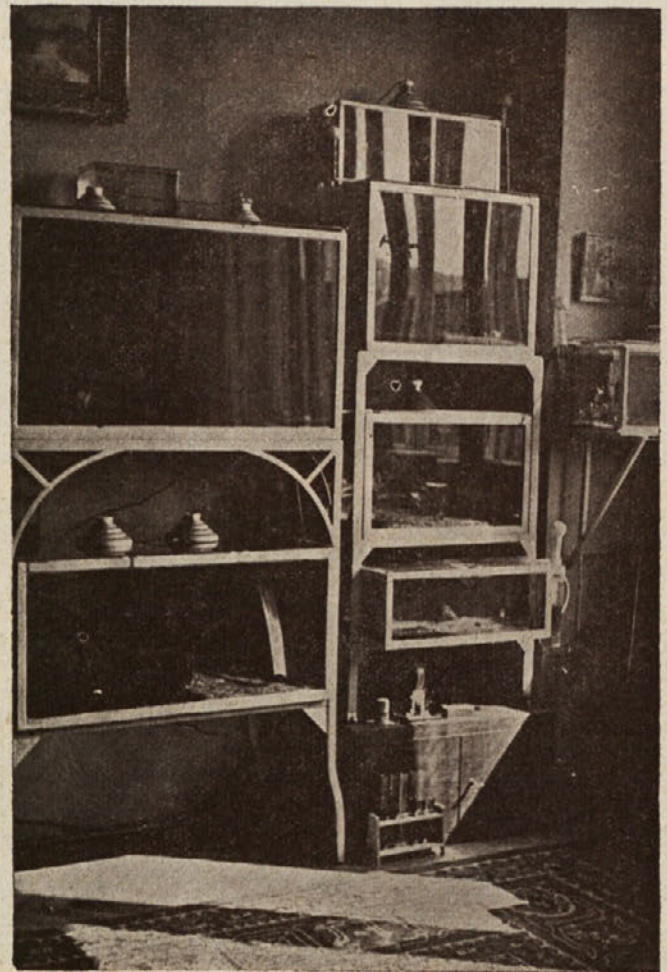
Na videz očituje akvarij kar idealno sliko miru in pokoja. V resnici pa prizadene akvaristu marsikatero vznemirjenje in bridko uro. Začne se največkrat s tem, da prinese akvarist, ki doslej še nima izkušenj, od nekod nekakšno zagonetno žival, ki ni ne riba, ne dvoživka. Da bi napravil ribicam veselje, jo spusti v vodo. Drugi dan pa lahko napravi svojim ljubljencem slovesen pogreb, kolikor sploh še dobi njihovih ostankov, ki niso šli v lačni želodec novega gosta, ki je, kakor mu to naknadno razodene šolski prirodopis, ličinka potapnika. Drugič spet deli s svojimi živalcami buhto; drugi dan se pa čudi, zakaj je voda tako kalna. Toda ne traja dolgo, in že lovi prve žrtve te nenavadne gostije. To so seveda začetniške napake, katerim se ne ogne nihče, pa naj se ukvarja s čimerkoli.

Huje je to, če se pripeti v akvariju z živorodkami vesel dogodek in neki dan kar gomazi drobnih iker. Tedaj hodi akvarist po svetu s ponosom srečnega očeta in sanja o velikanskih steklenih posodah, ki se v njih pojajo oblaki rib. Kako je pa obupan, ko se vrne domov in zaman gleda po novem rodu: iz priročnika zve, da je otroke požrla mamica, ki požre vse, kar se giblje in kar gre v njen gobček in od česar ne more biti sama požrta. Neizprosni zakon prirode se izpolnjuje tu s tragično krutostjo, in akvarist ne pozabi vbodoče o pravem času ločiti sladkosnede mater od novorojenčkov. Toda to nas ne sme zavesti v napačen sklep, zakaj tudi med ribami so nekatere, ki tako zelo skrbne za svoje potomstvo, da si človek, ki se zanje ne zanima, tega niti misliti ne more.

Če velja pregovor, da ni vse zlato, kar se sveti, tudi v akvaristiki, potem se opazovalec akvarija kaj kmalu seznanja še z drugim načelom, da ni vse riba, kar se premika v akvariju. Če lahko rodna mati in oče zamenjata svoje potomstvo z drugim mirčesom in ga požre, toliko laže misli opazovalec, da so drobna bitja, ki se zvijajo v vodi, majhne ribe. V resnici so pa to večinoma drugotne pojave, vsaj s stališča akvarista. Za ribe so seveda prvotne pojave, zakaj zanje so hrana, živa hrana. Če se primaknemo bliže k steklu, vidimo, kako se ondi prerivajo drobna bitja. To so dafnije ali vodne uši, katerih je toliko vrst, da bi se človeku lahko kar v glavi zvrtilo. Dolj v pesku spet se vlečejo dolga tanka vlakna, ki se hranijo z drugimi, nam z golim očesom nevidnimi stvori. To so žive strune.

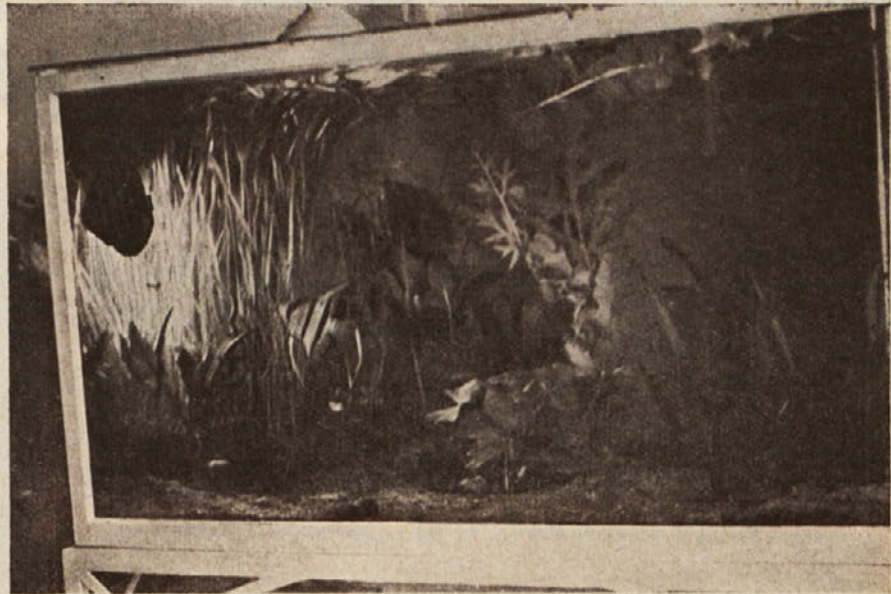
Nestrokovnjaku se čudno zdi, kako so zašle tja. Čisto preprosto. Akvarist bi sicer lahko krmil svoje ljubljence z nastrganim mesom, s posušenimi enodnevnici, z ličinkami ali pa z drugo umetno hrano, toda ker ve, da ribicam najbolje godi živa hrana, se rajši odreče svojemu udobju, se ne zmeni za vreme in dostikrat tudi ne za družino in se odpravi na lov. Na bregu smrdljivega močvirja ali ribnika kroži s tanko mrežo po umazani vodi, dokler ne nalovi zadostne količine na videz brezoblične gmote nekakšnega blata. Akvarist pa pričara z nekoliko mrežami iz njega več vrst žive hrane, od najdrobnejše za ikre do velikih kosov za večje požeruhe. Velike ribe so seveda še bolj razvajene, nje je treba krmiti z večjimi kosi žuželk ali pa črvov in z nastrgano teletino.

Zdaj si pa še nekoliko oglejmo akvarije same. Spodaj vidimo nekakšen motorček, od katerega so napeljene žice k

Baterije za ogrevanje vode, dinamo in priprave za preizkušanje vode.

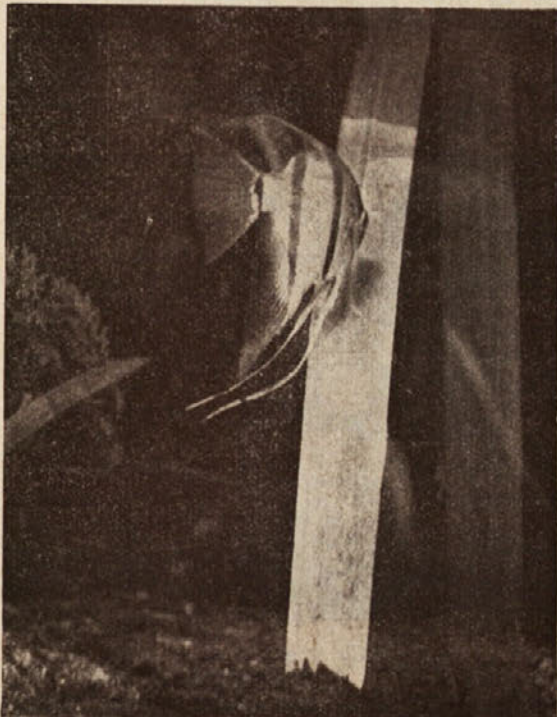
V veliko posodo z vodo se precedi najmanjši mrčes, tri različno gosta sita v okviru pa preberejo ostali nalovljeni mrčes v tri skupine različnih velikosti.

vsem akvarijem, to je čistilna naprava. Ta zbira vodo iz vseh akvarijev, jo prečisti in pošlje spet nazaj v akvarije, tako da je voda v vseh posodah zmeraj čista. Potem je tu toplomer, ki ne kaže samo, kako topla je voda, ampak tudi kar sam od sebe ustavi nadaljnje segrevanje vode, kakor hitro doseže toplota najvišjo mejo. Zakaj vodo je treba segrevati, in sicer s pomočjo električnega toka, da imajo ribe toploto svoje domovine, ki je precej bolj južna kakor naša. Pa bi utegnil kdo reči, zakaj gojimo tuje ribe, ali niso naše evropske prav tako lepe in zanimive. Seveda so, toda so preveč neskrupne. Potrebujemo tekočo vodo, vedno svežo, te jim pa akvarist v stanovanju vsaj zdaj še ne more nuditi. Tuje ribe so pa veliko skromnejše, so navajene na stoječo in toplo vodo, so zatorej kakor nalašč za akvarij.

In še na nekaj ne smemo pozabiti, potrebna je namreč še cela vrsta preizkušenj, s katerimi preizkusimo vodo glede

Na sliki vidimo, kako samec varuje ikre, ki so nalepljene na listu vodne rastline.

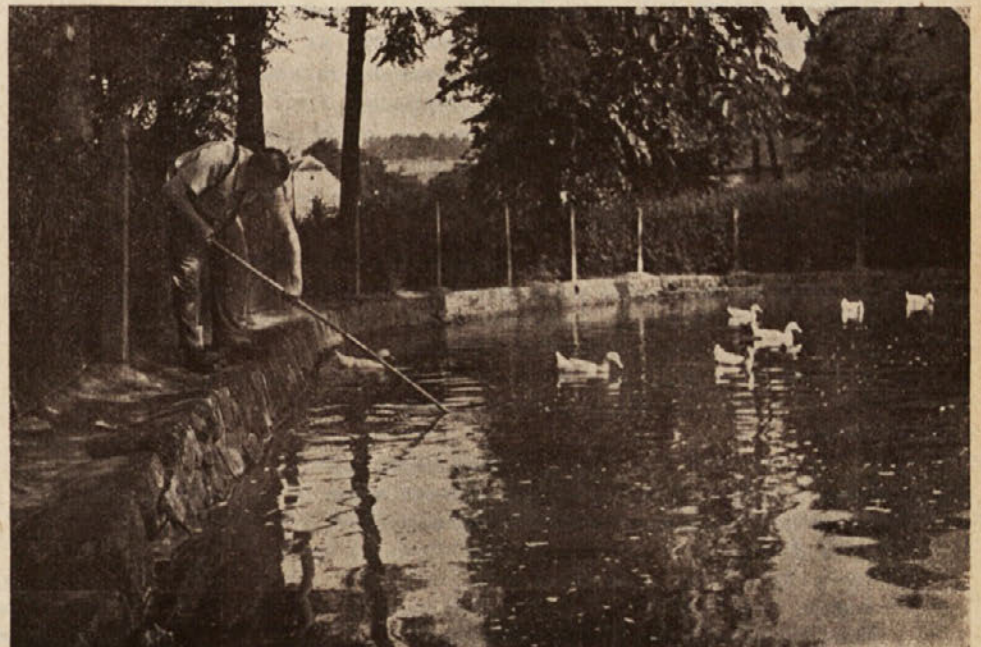
Kakor kaže ta slika, mora imeti akvarist, ko urejuje akvarij, tudi nekoliko sceničnega upodabljajočega daru, če hoče, da je akvarij tudi za oko prijeten, in ne samo smotr.

kislin in baz. V ta namen kanemo v vodo nekoliko bromothylovega modrila in po tem, kako se voda pobarva (zeleno, rumeno ali modro), doženemo, kakšna je. Kajti vse ribe ne potrebujejo enake vode, nekatere hočejo kislino, druge nevtralnno, spet druge alkalično.

Če človek takole čita, kaj je vse potrebno za ribe, mu kaj lahko prežene veselje do akvaristike ta navidezna komplikiranost. Povemo naj pa takoj, da gre tudi brez vseh teh pridobitev.

Vsak akvarist prehodi podoben razvoj, kakršnega smo popisali na začetku. Toda ker je tudi akvaristika konjiček, ki človeka vsega prevzame, pride malone vsak sčasoma od navadnega kozarca z velikim pupkom do električno ogrevanega in z dinamom filtriranega akvarija, ki v njem plava najnovejši ponos akvaristov: symphysodon.

Akvarist lovi z mrežo živo hrano za svoje ljubljence na bregu ribnika.

Vodne črpalke v Malliji, ki jih poganjajo mlini na veter.

V burnih dogodkih zadnjih let se komaj še spominjamo na majhno balkansko revolucijo, ki je pred nekaj leti vznemirila ves svet. To je bil venizelistični upor v Grčiji, ki je hotel zrušiti tedanjo vojaško diktaturo in spraviti na vlado nov režim s starim bojovnikom Venizelosom na čelu. Upor ni uspel, in Venizelos je moral zbežati v Južno Francijo, kjer je kmalu nato umrl.

Toda to je bilo samo zadnje poglavje v življenju velikega nemirneža, poglavje polno zmot in tragedij, kakršnih je bilo polno življenje velikega grškega domoljuba. V grški zgodovini bo prav gotovo z zlatimi črkami zapisano zedinjenje Grkov, kar je v veliki meri Venizelovo delo. Drugo dejanje, s katerim se je Venizelos zapisal v zgodovino svoje domovine, je pa že bolj delo politika, ki je zasledoval pri tem svoje osebne namene. Sledovi te delavnosti se še zdaj vidijo v Grčiji, zlasti na otoku Kreti, kjer je bil Venizelos doma. Oglejmo si nekoliko te sledove na otoku, ki ima zadnje čase iznova nenavadno velik vojaški pomen.

Izhajene turistične ceste vodijo iz Kandije do Knossa in do Mallije, sicer je povsod sam goli kamen. Knossos je največja turistična privlačnost na otoku. To je prenovljen starogrški grad, oddaljen nekako 5 km od Kandije. Prenovil ga je angleški arheolog sir Arthur Evans. Za vstop k razvalinam plačajo tujei 100 drahem (okoli 40 dinarjev), domačini pa nič.

Mallija, druga turistična postaja na Kreti, pa preseneti človeka na čisto drug način. Mala obmorska ravnina pred mestom je polna oljkovih gajev in zelenjadnih vrtov, izmed katerih ima vsak svojo vodno črpalke v obliki mlina na veter. To je železno ogrodje, ki ima med krili razpeto belo platno. Kadar ni treba črpati vode, se platno zvije. Takšnih vetrnih mlinov je ondi na tisoče.

Še pred nedavnim je bil na Kreti mezeg edino občilo. Z razvojem mednarodnega položaja so pa zadnja leta nastale tudi na neprehodni in kamenitni Kreti vojaške ceste, in mezeg se je moral umakniti avtobusom in avtom. Ker pa v notranjščino otoka in v kraje, ki vojaško niso pomembni, poti ne gredo, je ostal za mezge še zmerom prost večji del otoka.

Venizelos se je rodil blizu mesteca Canée, kjer je bil pozneje odvetnik. V okolici svojega rodnega mesta in na ostalem delu Krete je videl zgolj pust neporastel svet, golo obrežje in divje gore — zares velika izpodbuda za snovanje načrtov, kako bi se ta puščava dala izpremeniti v rodovitno zemljo. Toda Venizelos je snoval velikopotezne politične načrte, njegov otok je pa ostal zapuščen.

J. Koflák:

NA OTOKU, KJER SE JE

Slika iz Kandije: vino pretakajo iz kožnih vreč v sode.

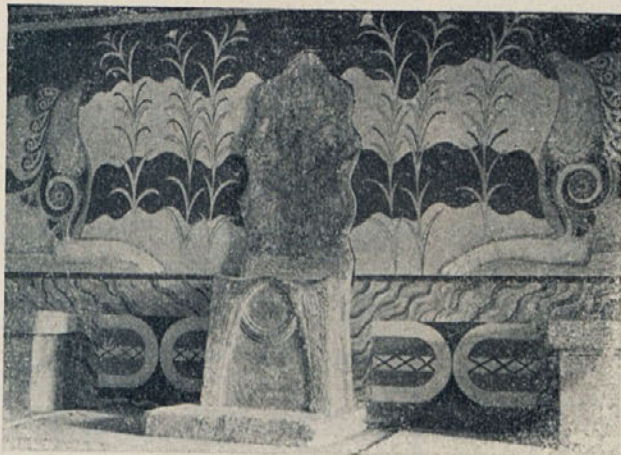

Življenje domačinov na Kreti je, kakor zgovorno kaže ta slika, brez vsakršnih civilizacijskih pridobitev.

Nekakšen ostanek starih bojovniških tradicij se je ohranil pri moških prebivalcih na Kreti — to je puška, brez katere ne srečate otočana moškega spola.

RODIL NARODNI JUNAK

Grad Knossos na Kreti: prestol z mozaiki.

Zakladnica mesta Knossa: posode, v katerih so hranili pijačo, živila, olje itd.

Vrsta mlinov na veter v kretskih gorah.

Vas Kalamy v notranjosti Krete. Posoda na sprednjem robu strehe je okrasni dimnik.

Prenooljeni starogrški grad Knossos na Kreti.

Na južnem obrežju je vasica Myrtos s prelepo obalo. Vas je dobila ime po mirti, ki raste ondi divja. Vsa dolina, v kateri se skriva ta lepa vasica, je polna oljkovih gajev. Nad dolino se vzpenja do 2000 m visoko pogorje. Ta znameniti naravni branik je pričaral ondi podnebje, v katerem ne uspevajo samo trta, oljka, granatna jabolka, limone in smokve, ampak tudi banane. Bujno rastlinstvo in čudovita priroda vzbudita v tujcu občutek, da je v raju.

Navzlic temu živijo ondi ljudje težko in v nadlogah, kakor da bi jim narava ničesar ne nudila. Notranjščina domov je zanemarjena in revna, tako rekoč brez pohištva. Ljudje hodijo spat kar v dnevni obleki in umazani, čeprav imajo povsod dosti vode.

Kreta se še zdaj hvaležno spominja svojega Venizela. V vseh javnih prostorih visi njegova slika, medtem ko sem videl kraljevo sliko na Kreti samo eno, in sicer v neki papirni trgovini. Kako bi le bilo, ako bi bil Venizelos zasadil okoli svojega rodnega kraja gozdove in žrtvoval svoj velikanski imetek v ta namen, da bi dvignil civilizacijo svoje ožje domovine, nikar da je snoval svoje velikopotezne načrte? Kako bi bilo, ko bi izsušil močvirje v zalivu Mirabella in tako rešil svoje rojake večne malarije? Ali bi tudi tedaj visela njegova slika v vseh javnih prostorih in ali bi ga spoštovali kakor narodnega junaka?

Toda njegovo bogastvo se je izpremenilo v orožje in v upor, o katerem še zdaj pričajo razstreljeni domovi in neštetilni grobovi. Kakor je podoba, je na svetu že tako, da si človek z delom in z upornim širjenjem civilizacije ne pridobi tako lahke slave kakor z orožjem in z bitkami.

ČUDOVITA PRIGODA DR. DINCKLA

— Ali bi lahko prekoračil Veliko reko sredi deževne dobe?

— Ne, ne moreš... toda doktor Dinckel, on bi mogel...

— Ali bi lahko prišel skozi pragozd do Flumpa?

— Ne, ti bi tega ne zmoget... Beli doktor, da, on bi pa to napravil...

— Ali mi lahko poglavar pokaže sledove slonov?

— Ne more... toda beli mož iz Newtowna, on bi jih lahko pokazal...

Od trenutka, ko sem zapustil obalo, da bi se spustil v neprodni pragozd, ki ves teman in grozeč pokriva ta košček neznane divjine v zapadni Afriki, nisem naletel niti na enega poglavarja, nisem govoril niti z enim stezosledcem ali pa čarovnikom, ki bi ne bil zasukal besede na doktorja Dinckla ali ki bi ne bil vsaj omenil njegovega imena. Podoba je bila, da je vsakdo poznal, občudoval in se bal «velikega belega moža», čigar moč se razprostira od razburkanega obrežja pri Cape Palmas do visokih planot, kjer se Afrika sprašča morilskega objema deviškega pragozda.

Ko je napočila noč in je bil zakurjen ogenj, sem slišal svoje nosače in vodnike, kako so si po cele ure pripovedovali dogodivščine, v katerih so se bahali, da so se že sešli z belokožcem, ki vlada v «kraljestvu slonov»... Zvedel sem, da ima doktor Dinckel toliko slonovih okel, da bi lahko napravil iz njih cel gozd, da se ne boji sam napasti celo čredo strašnih rdečih bivolov, da vidi v temi kakor leopard in da ume ozdraviti vse bolezni. Misionarji z obale so mi zatrjevali, da je Dinckel edini belokožec, ki pozna vse krvave skrivnosti tajnih družb, in poglavar Bomli mi je nazadnje razodel, da je Dinckel najmočnejši izmed vseh čarovnikov, kar jih je kdaj spoznal v Afriki...

Rdeči bivol, ki ga je ustrelil doktor Dinckel.

Čeprav dobro vem, da vzbuja že belokožčeva navzočnost v kraju, kjer prebivajo sami zamorci, skoraj zmerom najfantastičnejše bajke in da napravi jo na domačine globok dojem že puška, zrcalo in fotografični aparat — sem se vendarle začudil, ko sem videl, kakšno spoštovanje, ki je bilo že malone podobno strahu, so imeli vsi rodovi pred zagonetnim belim «doktorjem».

In takor sem opustil svoj prvotni načrt, da bi šel dalje proti vzhodu, pa sem namesto tega zavil s svojo karavano proti jugovzhodnim pragozdovom Liberije, kjer sem upal, da naletim na skrivnostnega vladarja «kraljestva slonov»...

To nenavadno kraljestvo, ki se razprostira v dušljivem ozračju ravnikovega pragozda, nasičenega z zarodki tisočerih bolezni, kjer se preganjajo

V največji puščavi je ustanovil doktor Dinckel naselbino slamnatih koč, ki jo je krstil za Newtown. Na sliki spredaj sta dva domačina z dragocenima oklama.

blodne črede antilop in bivolov in kjer se skrivajo pod masivnim obokom divjega rastlinstva zadnje skrivnosti neznane Afrike, je še zmeraj eden tistih predelov razsežne celine, kamor doslej še ni prodrla civilizacija. Razprostira se med Čienom, zadnjo liberijsko posadko, in Ginglo, prvo francosko posadko na Slonokoščeni obali. Ta pokrajina je pokrita s pragozdom, katerega drevesa so tudi do 60 m visoka, in skriva v sebi množice neznanih zveri in rastlin; ondi je pribežališče zasledovanih ljudi in divjih zveri. To kraljestvo prizadeva vsakomur, kdor hoče prodreti vanj, nepremagljive ovi-

Doktor Dinckel ob enem izmed številnih slonov, ki jih je v svojem prostopoljnem izgnanstvu usmrtil.

re. Ondi ni cest, ni sledov, z lovskim nožem si je treba utirati pot skozi zeleni pekel, kamor ne prodre nikdar noben sončni žarek. In v samem osrčju tega nedostopnega pragozda se je odločil pred desetletjem mladi Francoz iz Mulhousa ustanoviti mesto, da bi tam pozabil na Evropo in civilizacijo...

To je tudi zares storil. Mesto, ki ga je bil krstil za Newtown (Novo mesto), ima sicer le nekaj desetnih koč, je pa navzlic temu prva naselbina te vrste, ki je bila kdaj ustanovljena v tem zapuščenem predelu ravnikovega pragozda.

Pogled na Dincklovo oblačilo mi je razodel, da je mož, ki sem ga pravkar spoznal, že davno prenehal biti član družbe belih ljudi. Obvešččen od nekaterih nomadov, da se bliža moja karavana, me je namreč pričakoval pred Newtownom.

Priznati moram, da sem bil silno razočaran, ko sem ga ugledal. Pričakoval sem, da se bom srečal s herkulskim moškim, gozdovnikom, ki ima ogorela lica in jeklene mišice, s človekom, ki ima krepke prste in bister pogled. Toda komaj sem verjel svojim očem, ko sem stal pred legendarnim «doktorjem», strahom slonov in junakom liberijskih bajk... Bil je blizu štiridesetleten mož, srednjevelik, nekoliko upognjen, z dolgim in gibčnim vratom, stisnjenimi prsi, z nemirnimi in nežnimi prsti, kakršne imajo pianisti. Tehtal je, kakor sem pozneje zvedel, komaj 52 kil. In navzlic temu je usmrtil do tistega dne, ko sva se prvič sestala, 943 slonov, malo manj ko 2000 leopardov, 400 rdečih bivolov, s čimer je prekosil vse svetovne lovske rekorde.

Tako se je pomikala odprava E. Demaitra, pisca našega članka, proti dolini reke Cavalle po poti doktorja Dinckla.

— Moj oče je bil — mi je pripovedoval Dinckel pred večerjo s svojim tihim, prijetnim glasom — poveljnik kolonialne pehote in je služil zapovrstvo pod Bingerjem v zapadni Afriki, pod Lianteyem v Maroku in pod Galliénom na Madagaskarju. Študiral sem v Belfortu in kasneje na vseučilišču v Bordeauxu. Pri nas doma se ni govorilo o ničemer drugem kakor o karavanah, maskah, mogočnih drevesih in skrivnostnih zvereh... Počasi sem jel Evropo sovražiti. Godbe ne umem, zabav ne maram. Ne pijem, ne plešem, se ne razumem na umetnost, edina knjiga, ki sem jo v svojem življenju prečital, je bila «Pot okoli sveta v osemdesetih dneh»... Ženske me silno dolgočasijo. In tako sem se neki dan vkrcał na parnik in se odpeljal v Afriko. Sem tu že enajst let in zdi se mi, da sem srečen. Poglejte, v mojem zaznamku je slon, ki je tehtal 6000 kil, drugi, katerega okli sta imeli 120 kil, in še tretji, katerega šape so merile 35 cm v obsegu. Verjemite mi, da je to lepše kakor vse ženske in vse knjige sveta...

Sedela sva ob ognju, na katerem so pekli domačini divjo pegatko, ki jo je ustrelil Dinckel. Bose noge, život zavrt v pisane rutě, kakršne nosijo poglavarji, na glavi fes z dvema vrstama leopardovih zob, v roki lovski nož, brez katerega se ni, kakor je bilo podobno, nikoli odpravil iz kočě — to je bil zares nenavaden in prevzemajoč pogled. Bilo je malone groteskno slišati besede iz brezkrvnih ust tega nenavadnega bitja.

Čez tri dni se mi je ta uganka pojasnila. Ko sem namreč videl Dinckla, kako se približa slonu na štiri metre,

kako se plazi skozi liane kakor kača, kako stopa skozi močvirje, ki v njem mrgoli krokodilov, kako prodira v jame, skrivališča škorpionov in strupenih kač, sem naposled razumel, kako je mogel postati ta 52 kil težki možiček gospodar in malik divjih domačinov, ki občudujejo samo eno reč na svetu: pogum.

Francoz Dinckel oziroma «doktor Dinckel», kakor mu pravijo domačini, se je že pred osmimi leti naselil v najsamotnejšem kotu Afrike na meji republike Liberije. To je predel, kjer še zmerom živi dosti slonov, in Dinckel obrača vse svoje zanimanje na te velike zverine.

(Konec prihodnjič.)

Besmijsko sovrašтво

(Odlomek iz romana «Rudarska balada».)

Dolg vojaški vlak je imel dve zastareli lokomotivi in same tovarne vozove, skromno okrašene s smrečjem. Mladi vojaki in rezervisti so se režali krepkim šalām ali pa spali. Samo nekoliko lahkomiselnikov je lovilo zrak pri vratih. Sedeli so na robu med vrati in noge so jim bingljale iz voza.

Zunaj je bilo vse mirno in tiho. Ni hče ni vedel, kam se vozimo. Nenadno se je v dogledni daljavi razpočil šrapnel. Vojakom, ki so jim visele noge iz vagona, je priletela glina v obraz in prsi s tako silo, da so omahnili v znak in iskali železni drog nad glavo, da bi se prijeli, se vzdignili in skrili v gneči teles.

Vlak se je začel sunkoma ustavljati. Odbijači so trkali, bela para je zagrinjala lokomotivo. Speči vojaki so se prebudili.

«Fantje, smo že tam!»

Vsi so poskakali iz tovornih vozov. Nekateri so se vrgli ob tiru na tla, drugi so bežali in se hoteli skriti, toda kam? Kričanje se je mešalo s povelji. Zdajci so legli vsi na železniški nasip in se krili. Od ust do ust je šel ukaz poveljnika čete, naj strojevodja prvo zadeto lokomotivo odpne, z drugo pa naj požene vlak ritensko. Mladim vojakom je bilo, kakor da stoji vlak na robu prepada, kamor se bodo zdaj zdaj prevrnili.

Vzlic temu so z veseljem poskakali nazaj v vozove, nihče ni iskal svojega voza. Vzpenjali so se k vratom, se prijemali za drog in legli v temne kote. Zamudniki so se prijemali drug za drugega. Kmalu so zagatili vhode in niso mogli ne naprej, ne nazaj. Gneča je bila čedalje večja, neprestano so prihajali novi. Vlak se je že premikal. V zmedi in naglici se je začel pojavljati strah na človeških obrazih.

Najdalje od vlaka je zašel suh, dolg mož, kateremu je sedel nahrbtnik skoraj vrh pleč. Puška je bila spričo njegove dolžine smešno kratka. Natezal je dolge noge, kar je le mogel.

Tekel je, a se je večkrat spotaknil. Vlak se je pomikal čim dalje bolj hitro; vojak je zaostajal. Ni se bal. Poznal je še večje nevarnosti.

Zopet so se bližala vrata vagona; zgrabil je debelega vojaka pred seboj, ki se je zaman izkušal zavihetati v vagon, ker je bil pretežak, in ga tako rekoč vrgel v vlak. Suihi mož je pričakoval, da mu bo rešeni vojak podal roko iz vagona in mu pomagal priti gor. Toda ta je naglo izginil in drugi so kazali dolginu le hrbet.

Zdaj se je že moral sprijazniti s tem, da mu mož, vojak in prav za prav pri-

jatelj, ne bo več podal roke v pomoč. To izkušnjo s pozemeljskim človekom je pridejal k svojim prejšnjim izkušnjam. Medtem ga je došel tovorni voz; po stopnicah so se gnetli vojaki. Na koncu voza je štrlela čuvajnica, kamor se ni nihče upal, ker se je daleč videla. Vsi so se zatekli na pločnik in na stopnice, kjer so se čutili bolj varne. Zdelo se je, da tu ni več prostora niti za polčvico podplata. Dolgin pa se je vendar prijel za oba droga pri vagonu in se držal kakor s kremplji in tako rekoč objemal vso to gručo moških teles.

Kolesa so ropotala, para je slabotno sikala. S polja so žvižgale nevidne kroglice in trkale na stene tovarnega vagona kakor nesramni obiskovalci.

Vagon je hitel in mahal z dolgim vojakom, kakor da se hoče otresti neljubega vsiljivca. Vojaku so se napejale lakti kakor močne vrvi. Moč je polagoma izginjala iz njih in od krčev so mu otrpevale roke.

Gruča vojakov, ki so jih objemale te lakti, se je zibala kakor težka voda. Vojaki niso govorili, samo sopli so. Vsak je mislil samo nase in na svojo rešitev. Glave so se podzavestno umikale krogom. Dolgin se ni premaknil niti za ped. Šele ko se je razletel nov šrapnel v dosegu roke, so izgubile njegove roke čut in se razklenile. Dolgi vojak je padel vznak in se kotalil po nasipu v škarpo. Voz je nad njim hreščal in škripal in se lomil. Nekaj kosov je zletelo čezenj, nobeden ga ni zadel. Vlak je vozil naprej.

Mož se je nezavesten zvalil v podolgasto škarpo pod majhnim predorom, ki je šel skozi nasip. Zdaj je bil v tako varnem zavetju, da bi boljšega tudi pri vsej zavesti ne mogel najti. Nahrbtnik, ki mu je smešno bingljalo med pleči, kadar je stal, mu je zdaj zdrsnil pod glavo in mu nadomestil blazino. Čepica mu je zlezla na oči, puška se je uprla tako, da mu je privzdignila hrbet.

Prebudil se je, ko je kihnil. Z očmi je iskal pot iz omotice. Toda vid pod čepico je našel le temo. Polagoma se je mož zavedel svojega položaja; roke so dotipale glino.

«Zasut?» je pomislil, zakaj v trenutku ni vedel, da ni več rudar, ampak vojak. Enkrat je že doživel tako prebujenje iz omedlevice v premogovniku. Preizkusil je poslušnost udov. Roka se je dvignila in porinila čepico z oči. Stebla zmzrle trave so bila debela kakor mreža rešetka. Ponovno kihanje mu je izčistilo možgane.

Kje je bil še pred trenutkom?

Držal se je za nekaj... za vagon seveda!

Vzdignil je glavo in trava je postala takoj takšna, kakršna je bila navadno. V obokanem predorčku je odmevalo

šumenje, ki so ga povzročale njegove kretnje.

«To bi bilo v redu», je pomislil, ko se je zavedel, da se mu po telesu spet pretaka kri. «Ampak — kaj sedaj? Ali naj čaka?»

Okroginkrog je bilo vse tiho. Streljalo se ni več. Nič se ni dogajalo. Samo sence vran so se tiho gibale.

Dočakal je večer in noč. Izvlekel je kos kruha in ga pojedel. Ko se mu je zdelo, da je noč že dovolj varna, se je začel plaziti ob nasipu.

V svitu zvezd je videl nejasen obris. Tik proge? Bržkone čuvajnica! Od blizu je spoznal, da je od hišice ostalo po požaru samo ognjišče s podrtim dimnikom. Lezel je naprej.

«Še dobro, da sem se v vlaku naspal», je pomislil.

Plazil se je vso noč in počival v usadih tal. Ni se upal vstati, niti sključen hoditi. Neprestano je mislil na napad na vlak.

Vse ga je gnalo nazaj med ljudi, od katerih je bil odtrgan. Mislil je nanje s sočutjem, čeprav mu ni nihče izmed njih pomagal, ko je potreboval pomoči. Pozabil je na to, ali bolje, ni hotel na to misliti. Potrebno mu je bilo, da verjame ljudem in njihovim dobrim lastnostim.

«Ravno o pravem času sem zletel,» si je prigovarjal, «tistim, ki so se držali, se je bržčas slabše godilo kakor meni!»

V jutrnjem somraku je spoznal, da se je ponoči oddalil od železniške proge. Na obzorju je videl temno črto gozda. Tolažil se je, da bo med drevjem bolj varen, toda ko je potem za vsakim drevesom slutil zasedo, si je samo želel, da bi bila okrog njega spet pregledna planjava.

Planjava je bila varnejša, če tudi je imel pred očmi samo šope trave, ko je držal glavo prav pri tleh. Včasih se je v zadnjem trenutku ognil ledeni luži. In čim dalje je lezel in čim dalje je trajala njegova negotovost, tem bolj je spoznaval razliko med zemeljsko površino in podzemljem.

Na površini se je čutil bolj ogroženega kakor pod zemljo. Tu je potreboval vid, toda njegov sluh in tip sta se pod zemljo bolj izurila. Pripognil se je torej pri vsakem šumu. Zdajci mu je tik glave priletela krogla. Takoj se je zagrebel in pokrnil z rušo.

Nekdo mora biti nekje, a on ni videl ničesar. Čakal je, sam ni streljal. «Čemu? Zakaj?» si je mislil. «Če so naši, bi po nepotrebnem izvrtal komu luknjo v trebuh. Če so Rusi, bi mi tega ne odpustili. In jaz prav za prav nimam proti nikomur nič.»

Mirno je čakal. «Če bi me kdo udaril po gobcu, bi mu to takoj in pošteno vrnil, ampak tako na daljavo!» so se mu izvijale misli, kakor da nekomu ugovarja.

Se zmerom mu njegova glava ni znela pojasniti prehoda iz človeške soodgovornosti, iz človeškega sočustvovanja in prijateljstva pod zemljo v človeško sovrašтво na zemlji...

ZAKONCA

«Poslušaj, dragi, preden sva se poročila, sva govorila o ljubezni, o nezvestobi. Zmenila sva se, da si bova zmerom vse priznala. Spričo tako iskrenega odnosa lahko pride med nama do ločitve, nikoli pa ne do nenadnega, nepričakovanega udarca.

«Mi imaš kaj povedati?»

«Da.»

«Ali ni prezgodaj?»

«Nič strašnega. Ničesar ne razumem. Ti si pameten, razjasnil mi boš. Nič posebnega, gotovo ne bo dolgo trajalo, toda vznemirja me.»

«Poslušam.»

«Ljubim te, srečna sem. A ne zadostuje mi več moje... tvoje... najino... Ali se ti ne zdi, da Gargov pogosto prihaja?»

«Kakšno vprašanje! To je vendar tvoj stari znanec!»

«Pred poroko je malokdaj prišel k nam.»

«Ali ti je kaj pripovedoval?»

«Ne!»

«Torej?»

«Sama ne vem.»

«Zaljubljena si.»

«Bodi pameten! Nikoli bi te ne zamenjala niti z največjim človekom. Potreben si mi bolj ko zrak. Rekla sem mu, naj ne prihaja več.»

«Napravila si nepopravljivo napako. S tem le priznaš, da si zaljubljena.»

«Razumi, ne ljubim ga. Misel, da bi se me mogel dotakniti, me vznemirja. In trpim. Reši me! To je bolezen, ozdravi me!»

«Ne morem. Naj bo to drama ali komedija, ne morem sodelovati v njej. Ostal bom za kulisami. Če se pokažem na odru, bom v vaju dveh vzbudil zlobo, v občinstvu smeh ali sožalje. Ljubim te in verujem. Bori se!»

«Bojim se... In kaj neki je v njem?»

«Nekdo drug je.»

«Samo zaradi tega?»

«Da. Genialna slika nas ne moti, da bi ne mogli za trenutek pogledati navadne pokrajine. Tudi najbolj občutljiv požeruh si včasih zaželi vojaške čorbe... Toda oprostite, mudi se mi.»

*

«To imaš od svoje odkritosrčnosti! Hočem odvrniti od njega strašno nevarnost. On pa?... Verjame mi... Jaz pa sama sebi ne verjamem. Možje! Besnite zaradi nezvestobe, toda ničesar ne storite, da bi jo odvrnili. Kakšna brezbriznost! Zanj je vse to nič?»

In tako se je prepričala, da je ne ljubi, ne ceni. Misli, da je lahkomišeln, nemara že nezvesta. Ali bi jo sicer mogel pustiti tako?

Drugi se ji je nehote pokazal pred očmi.

«Kako je nežen! Smatra me za nedostopno... Bori se!... Ako bi bilo to tako lahko, potlej bi bile vse žene poštene.»

Obupana je sedla na zofo in onemoglo zajokala kakor otrok.

*

«Ej, Linočka, ali lahko mirno odidem?»

«Žališ me. In niti ne vznemirjaš se!»

«Zgodilo se bo, kakor je pisano.»

«Jasneje!»

«Postala mi boš nezvesta.»

«Ali imate sploh lahko boljše mnenje o nas?»

«Fatalist sem. Če ne s tem, pa z drugim. Če ne zdaj, pa kasneje.»

«Misliš, da se lahko dam vsakemu.»

«Ne! Pa na svidenje!»

In jo objame.

«Čemu, čemu ga nisem zadržala?... Ni ostal. Važnejša mu je dedščina.»

*

«Danes pridem.

Saša.»

Ura je enajst. Še malo, pa bo tu.

ELIDA MILA

*- ljubijo celo najbolj
razvajene žene*

- Bogata mehka pena blagodejno vpliva na nežno kožo.
- Radi svoje izbrane sestavine polepšujejo polt in negujejo kožo.
- Obilni vonj ostane v milu do zadnjega ostanka in se še dolgo občuti na koži.

ELIDA **7** MILO
CVETIC

posebno blago in učinkovito čudovitega vonja

Nervozna postaja. Odide v kuhinjo, čudi se, kako je sploh mogoče misliti na jelo. Vrne se v spalnico in iznova jo nekaj tira iz nje. Stopi v salon, na okrogli mizici — velika fotografija: Saša v fraku, ona v poročni obleki, z lasmi fleurs d'orange.

Na ulici kočija.

On.

Govori z nekom na dvorišču.

Glas tuj — boji se ga.

Vrata se odprejo.

Saša!...

In pade na kolena.

Ko bi jo hotel zadušiti, bi se ne branila.

«Kaj delaš, Linočka? Čakaj!... Pomiri se!... Nič strašnega se ni zgodilo...»

«Ne!... Ne!... Moraš me prezirati...»

«Pusti te neumnosti. Sedi! Mi zakonci smo kakor majhne trgovine z velikimi firmami. Ljubezen, zvestoba, dolžnosti —

prazna reklama. Vsi smo navadni grešniki. Ne obupuj, dragica!»

*

Tako se je polagoma pomirila. Često, ko si jo je pritisnil na prsi, je zašepetala: «Priznaj, da sem se borila.»

Postal je še nežnejši — izbrislal je to stran iz življenja. Slika drugega ni več vznemirjala zakonskega miru.

Neki večer na zofi — presita in v prijetnem vzdušju — sta molčala.

«Da!» je naenkrat izpregovorila Lina, «me žene smo idealnejše od vas.»

On jo vprašujoče pogleda.

«Kako to?»

«Tako. Ti si mi oprostil. Bodi prepričan — ako bi bil ti to napravil, bi ti nikoli ne oprostila. Nikoli!» je glasneje ponovila, kakor da bi bila užaljena.

Iz bolgarščine prevedla K. Špur in St. Atanasov.

P. Strmšek:

TISTA FANIKA

Tam gori v rebri je doma, pa kaj ko imajo pri hiši otrok kakor orgle piščali, od odraslih do čisto majhnih, da jih je kočja preporna in se celo mati moti v imenih, kadar hoče katerega po imenu poklicati. Pa tudi zemlje ni, da bi si pridelali kruha doma: otroci hodijo k posestnikom za pastirje, ko pa malo odrasejo, so že za dninarje in za hlapce in dekle okoli po vaseh. Le Fanika je potegnilo v mesto.

Komaj je bila nekaj mesecev v mestu, že je pozabila na dom in se začela ozirati po tovarišicah, saj bi ji bilo sicer predolgočasno ob nedeljah popoldne. S tovarišicami pa je prišla v družbo in si našla prijatelja, ki ga je vzljubila tako, da že ni mogla nič več prav misliti in delati, tako da jo je morala gospa, pri kateri je bila v službi, kar naprej karati. Nekaj časa je Fanika potrpehla, saj je čutila, da je res kriva, ko je postala tako nerodna in pozabljiva. Nazadnje je pa vendarle začela ugovarjati, s čimer se je gospe še bolj zamerila. In ko je imela leto, ji je gospa odpovedala, in Fanika je morala iz službe.

Seveda si je Fanika na moč prizadevala, da si poišče drugo službo, pa ni bila nikjer sprejeta. Kjerkoli se je oglasila, povsod jo je gospa premerila od nog do glave, nazadnje pa se ji je oko ustavilo ob pasu, in sodba je bila izrečena, da ni primerna za njeno službo. Fanika je skoraj obupala, edina sreča je bila, da je njen fant, njen prijatelj, ni zapustil. Tako si je morala poiskati pač pri nekih ženskah sobico in prijatelj

ji je plačeval še skromno hrano, da doteče njen čas, kajti tudi domov ni mogla, ni smela, saj bi jo tudi njena mati na prvi pogled spoznala in jo spodila od hiše.

Tako se je zgodilo, da je Fanika v porodničnici povila krepkega sinka. Oba s prijateljem sta premišljevala, kako bi si uredila življenje. Samo malenkost bi potrebovala, da bi si opremila dom in se vzela, a te malenkosti nista mogla spraviti skupaj, ko ju je bilo seveda še strah, da bi potem ne dobila več oba primerne zaposlitve. Edino tako sta mogla živeti, če imata vsak svojo službico. Fanika je bila bolj korajžna, vedno je silila, da bi ostal otrok pri njej, njen preudarnejši prijatelj pa ji ga je branil in zahteval, da ga da v rejo kam na deželo, kjer bosta rajši plačevala zanj. Tako se je tudi zgodilo, čeprav je Fanika jokala in naravnost tulila, ko se je morala ločiti od otroka.

Ko je bil otrok tako spravljen, ni bilo več zadržka, da bi Fanika ne dobila službe. Še srečo je imela: prišla je k bogati rodbini brez otrok, saj gospa ni marala otrok, ko se je skoraj ves dan lišpala, da je zvečer šla na ulico. Vsega je bilo v novi službi v izobilju, le dela tako malo. Fanika je imela skrbeti edinole za velikega psa s črnimi kodri. Tega je morala kopati, česati in voditi na izprehod. Ves svoj čas je morala žrtvovati temu psu. In res ga je negovala tako zvesto in vdano, da so se ji vsi čudili. Nihče pa ni vedel, da je negovala psa, ker pač lastnega otroka ni smela, ni mogla...

MENE — TEKEL — UPHARSIN

Največje arheološko odkritje v dvajsetem stoletju. Sveto pismo vendarle govori resnico.

Po razpravi Sira Leonarda Woolleya posnel Starogorski.

Približno na pol pota med Bagdadom in Perzijskim zalivom, deset milj zapadno od sedanje struge Eufrata, sredi ubožnega, na pol puščavnega kraja, se dvigajo sredi ravnine nizki griči, podobni nekakšnim grobovom. Najvišjemu griču pravijo Arabci «Tel al Madayar», kar bi pomenilo «Šotorski jarek». Pokrajina je enolična, na vzhod je puščava z nekoliko palmami, proti zapadu se v daljavi vidijo razvaline nekakšnega stolpa ali gradu. Po ustnem izročilu so to ostanki mesta Eridua, «svetega mesta» Sumerijcev, torej razvaline najstarejšega mesta na svetu.

Že sredi 19. stoletja se je britanski konzul v Basriju E. F. Taylor, ki se je

ukvarjal tudi z arheološkimi študijami, zanimal za ta kraj. Izkopal je ondi glinaste tablice in iz napisov na njih razbral, da te razvaline niso nič drugega kakor ostanki mesta Ura, domovine Abrahamove. Takrat niso imeli tega posebno za mar. Ni bilo denarja, v Mezopotamiji pa so bili takrat neredi. Šele za časa svetovne vojne, ko je britanska vojska prišla v Mezopotamijo, so se jeli zanimati za te ostanke nekdanjosti. Začela so se izkopavanja, ki so takoj pokazala zanimive reči. Dolga leta so delali. Napori so imeli velik uspeh. Največji arheološki dogodek 20. stoletja je bil, ko so odkrili stari svetopisemski Ur in njegovo več ko 5000 let staro kulturo, ki je bila že takrat na višji stopnji kakor staroegip-

tovska in starogrška. Te najdbe so potrdile natančnost najstarejših svetopisemskih zapiskov, ki so v prvi knjigi Mojzesovi, imenovani «Genesis». Sir Leonard Woolley je opisal vse to prizadevanje v svojem velikem delu «Kaldejski Ur», v delu, ki ni samo znanstveno poročilo, ampak tudi edina zgodovina prvega velikega razdobja človeštva. Kaldejski Ur je svetopisemska domovina Abrahamova. Vesoljni potop je v resnici bil, seveda po pojmih takratne vesoljnosti. Našli so temelje babilonskega stolpa in čudovito bogastvo v grobnici kraljice Shub-ad, ki je dragocenejša od Tutanchamonove. Iz teh najdb se da sklepati, kako so pred 5000 leti živeli ljudje v tem velikem mestu.

*

Vse
življenje
zdravi trdni
zobje!

Dvakrat dnevno po 3 minute pravilne nege -- odločuje o usodi Vaših zob! Kdor zjutraj -- zlasti pa zvečer -- redno uporablja Sargov Kalodont, skrbi za to, da ostanejo njegovi zobje ne samo bleščeče beli, temveč tudi brez zobnega kamna. Kajti le Sargov Kalodont vsebuje v Jugoslaviji sulforicinoleat, ki uspešno deluje proti zobnemu kamnu. Zato uporabljajte samo Sargov Kalodont!

Kalodont-ova
ustna voda
čudovito
osvežuje

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnu

«Zasadi pa Gospod Bog vrt v Edenu proti jugu in postavi vanj človeka, ki ga je bil upodobil... In reka je tekla iz Edena in močila ta vrt, odtod se je pa delila in izlivala v štiri glavne reke... Četrta reka je bil Eufkrat.»

Mojzes, I. knjiga, 2. pogl., 8., 10. in 14. vrsta.

Od vsega začetka krščanske civilizacije si je svet prizadeval, da najde raj, to je tisti kraj, kjer je bival Adam. Sveto pismo ga je približno označilo. Ono piše, da je bil ta kraj tam, kjer izvirajo štiri velike reke, Pishon, Gihon, Hidekel in — Eufkrat. To je v Mezopotamiji med Tigrisom in Eufratom ter njenimi pritoki. Vse do dandanes se je o Eufratu ohranilo njegovo prastaro ime. Obilica vode, ki prinaša iz daljnih krajev naplavine, plodna zemlja, toplo podnebje, vse to so bili ugodni pogoji za naselitev. Vse civilizacije so nastajale ob rekah, blizu njih izlivov v morje. Tu, v Mezopotamiji, se je kon-

čala najprej tista geološka epoha, ko so se, kakor pravi Mojzesova knjiga «Genesis» v I. poglavju, 9. vrsta, «zbrale vode na enem mestu in se je pokazala kopna zemlja», in ko je zemlja «pognala travo, zelenjavo, ki rodi seme po svojem plemenu, in drevje, ki daje sadje, katerega seme je v njem po njegovem plemenu in po njegovih vrstah».

Woolleyeva odprava je naletela nekako štiri milje od Ura na ostanke najbolj primitivne človeške naselbine. Izpod majhnega grička so izkopali ostanke kolibe, zgrajene iz blata, šibja in dreves. Tla so bila iz stlačene ilovice, ognjišče in lesena vrata pa na kamenitih stožerih. Našli so vse polno čepinj, loncev in shrambo za živila, orodje iz kamna, srpe iz močno ožgane gline — same dokaze prve kulture. Bilo je jasno, da so se ti praprebivalci ukvarjali s poljedelstvom, da so že poznali domače živali in da so tudi že ribarili, kar so pričali najdeni primitivni trnki. Sodeč po odlomkih človeških kipov iz pečene gline, so ti pastirji ali ribiči svoje telo tetovirali ali pa barvali. Li-

špali so se z obratnicami iz žgane gline in z okraski iz kremena, ki so jih barvali.

Ur sam je mlajša naselbina, ki je zrastle na teh krajih pozneje. Postavili so ga priseljenci, za katere se pa ne ve, kdaj so se pojavili. Zgodovina jih imenuje Sumerijce. Kakor pravi sveto pismo, so prišli iz jutrnih krajev, to je z vzhoda, in se naselili v ravnini, imenovani Shinar, to je Babilon. Prinesli so v ta kraj svojo civilizacijo, ki je bila popolnejša od domače. Poznali so poljedelstvo in obdelavo kovin ter znali tudi pisati. Postavili so mesto Ur, ki je bilo zidano iz žgane gline in obdano z debelim obrambnim zidovjem. Domačini niso pobegnili, ker so pa bili daleč za njimi s svojo civilizacijo, so gotovo postali sužnji došlih gospodarjev. Arheologi so odkrili predmete njih kulture, pomešane s predmeti kulture Sumerijcev: lonce, ki so že narejeni na lončarskem kolovratu, posode iz kamna in kovano orožje. Ta proces se kar naprej ponavlja v zgodovini: bolj civilizirano,

KLIŠEJE

ENO- IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

Človek je srečen, če je zdrav!

Varuj se tuberkuloze!

Tuberkuloza je največji neprijatelj tvojega zdravja!

Zdravje je največji zaklad vsakega človeka! Človeško življenje je že tako in tako kratko in zvezano z vsemi mogočimi nadlogami in tegobami, proti katerim se mora človek dan za dnem boriti. Ena največjih nadlog je bolezen, ki mu vznemirja lepo življenje. Ona ga uničuje in mu pretvarja življenje v muke in trpljenje. Ona upropača cele družine.

Dognano je, da je največji neprijatelj človeške družbe huda in težka nalezljiva bolezen tuberkuloza (sušica, jetika).

Treba je torej v boj proti tuberkulozi! V boj proti tuberkulozi pomeni isto, kar v boj proti prahu!

Uporabimo zatorej sredstva, s katerimi se lahko odpravi prah iz našega stanovanja, urada, šole itd.

Če pobrišemo prah, izginejo tudi tiste drobne klice, ki nam ugrabljajo roditelje, brate, sestre in otroke. Pa tudi pri tem moramo gledati, da uporabimo tako sredstvo, ki bo dodobra odpravilo prah iz hiše.

Če brišemo prah s cunjjo ali če ga pometamo z navadnim omelom ali metlo, se vzdigne po hiši in si s tem nismo nič na boljšem, ampak smo si celo škodovali, ker smo pognali prah in z njim tudi bolezenske klice v zrak. Z vdihavanjem pridejo te klice s prahom v naše telo, kjer se po volji razvijajo, in mi smo okuženi s tuberkulozo.

Edino pravo in res kaj vredno sredstvo za temeljito odstranitev prahu je preizkušeno higiensko **omelo «Impregno»**, ker ne vzdiguje prahu, ampak ga upija in s svojo kemično sestavo s klicami tuberkuloze vred zmelje v droben prašek, ki se potem kar otrese z omela!

Omelo «Impregno» je nagrajeno z diplomami, zlatimi kolajnami in zlatim križcem v Londonu, Toulousi, Mantui, Bologni in Solunu.

Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje priporoča z dopisom št. 17472/1930 omela «Impregno» takole:

„IMPREGNO“, tvornica higienskih omel, ZAGREB

Na Vašo prošnjo z dne 7. maja t.l. priporoča ministrstvo na osnovi komisijskega poročila Centralnega higienskega zavoda omela iz tehle razlogov:

Omela «IMPREGNO» ustrezajo popolnoma svojemu namenu, ker zbirajo prah in ga ne vzdigujejo;

dobro čistijo tla, okna in hišno opravo, ker upijajo prah in suho nesnago;

kažejo na vse strani prednosti pred navadnim čiščenjem in v precejšnji meri ustrezajo higienskim pogojem.

Prozorno Pelikan nalivno pero

Če hočeš
komu kaj pokloniti,
pokloni Pelikan!

tehnično popolnejše ljudstvo si vselej podjarmi manj izobražena.

Ur se je dvigal, postajal vse mogočnejši, vse razkošnejši, nato pa je prišel — potop.

*
«In kipele so vode presilno nad zemljo in visoko pokrile vse gore, ki so pod nebom. Petnajst komolcev visoko so vzkipele vode, in gore so bile zalite. Poginilo je vse meso, ki se je gibalo na zemlji, kar je bilo ptic in živali in zveri in vsa golazen, ki je lazila po zemlji, in vsak človek: vse, kar je imelo v nosnicah dih življenja, vse, kar je bilo na suhem, je pomrlo.»

Mojzes, I. knjiga, 7. pogl., 21., 22. in 23. vrsta.

Že davno je bilo utrjeno, da temelji legenda o «vesoljnem potopu», o katerem pripoveduje sveto pismo, na sumerijski legendi, ki je bila zapisana 2000 let pred Kr. in nekaj stoletij pred Abrahamom. Vendar so še pred kratkim dvomili, ali ima ta legenda tudi zgodovinsko podlago. Poleg svetega pisma govore tudi sumerijski zapiski na glinastih tablicah, da «je prišla povodenj in da je po povodnji kraljestvo zopet prišlo z nebes». Znanost pa zahteva seveda materialnih dokazov.

Woolleyeva odprava je te dokaze našla. Sveto pismo res govori o resničnem «vesoljnem potopu» po pojmih takratnega vesoljstva. Leta 1927.—28. in 1928.—29. so pri izkopavanju v globini 9 do 12 metrov našli sloj, ki je bil pomešan z različnimi razbitimi predmeti, a nato zopet sloj mulja poltretji meter na debelo. To je nesporno naplavina, ki jo je bila prinesla voda s seboj. Iz tega se da sklepati, kako globoka je morala biti voda, da je torej povodenj, ki je pustila ta mulj, morala biti silno velika. A še nekaj važnejšega priča ta sloj. On označuje mejo med dvema popolnoma različnima kulturama. Civilizacija pod tem slojem nima nobene zveze s civilizacijo, ki je nad tem slojem.

To so dejstva, ki pričajo, kakor pravi Leonard Woolley, da je velika povodenj, ki jo popisujeta sveto pismo in sumerijska kronika na glinastih ploščah, v resnici bila in da je to tisti svetopisemski «vesoljni potop». Seveda, ta potop ni bil splošen, vesoljni, ampak le lokalna katastrofa, omejena na dolnji tok Eufrata in Tigrisa, ki sta zalila zemljo okoli 640 km v dolžino in 160 km v širino. Ondotnim prebivalcem pa se je zdel to seveda ves svet in povodenj vesoljni potop. «Vse, kar je imelo v nosnicah dih življenja, je poginilo», piše Mojzesova knjiga. Gotovo je, da so pri tej povodnji poginili vsi prebivalci ob reki. Po sumerijski kroniki so

se nekatera mesta, ki so bila zavarovana z zidovjem in zidana kot akropolis na višjih krajih, rešila pred povodnjijo, tako da je ostala potem samo še njih civilizacija. Za arheologijo je bila doslej velika uganka, kako je nenadoma prenehalo barvano lončarstvo, produkt prasumerijske civilizacije, ki je bilo razširjeno po vseh ondotnih krajih. Woolleyevo odkritje rešuje tudi to uganko: ljudi, ki so ustvarili barvano lončarstvo, ni bilo več, ker so vsi utonili.

*
«In rekli so drug drugemu: dajmo, naredimo opeko in jo izžgimo z ognjem. In rabili so opeko namesto kamena in zemeljsko smolo namesto malte.»

Mojzes, I. knjiga, 11. pogl., 3. vrsta.

Po povodnji je nastalo močno in veliko kraljestvo, ki mu je bil Ur prestolnica. Woolleyeva odprava je do leta 1929. do kraja odkrila to mesto in izločila vse, kar so napravile poznejše kulture. Odkrila je reči, o katerih Woolley pravi, da so «zrevolucionirale naše pojme o najbolj zgodnji civilizaciji sveta». Vse to so našli v grobovih kraljev Ura in je presehalo s svojo stvarno in znanstveno vrednostjo vsa dotedanja odkritja iz grobov egipčevskih kraljev. V teh grobovih so pokopavali vladarje od leta 3500. do 3200.

BOGATO IZBIRO
VSAKOVRSNIH KOLEDARJEV

Vam nudi lahko samo litografija

ČEMAŽAR

JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6 – Telefon št. 25-69
ki je vodilna jugoslovanska tovarna koledarjev

*

*Odlična izdelava in nizke cene presenečajo vsakogar
Zahtevajte obisk našega zastopnika, da se prepričate
o prednostih, ako kupite naravnost od proizvajalca*

*

pred Kr. Sodobni tehniki arheologije je uspelo, da so se ohranili vsi predmeti, ki so bili najdeni v grobovih.

Središče najdišč so grobovi kralja A-bar-gija in njegove žene, kraljice Shub-ad. V posebnih grobovih je bilo z njima pokopano tudi njuno spremstvo — kraljevi dostojanstveniki, kraljičine dvorjanke in kraljevska osebna straža z vsem dvornim inventarjem vred. Vsi ti so šli prostovoljno v smrt s svojima vladarjema. Zakaj po naziranju tiste dobe so vladarji s smrtjo postali bogovi in njih spremstvo jih je spremljalo tudi v njih posmrtno življenje.

Grob kralja in kraljice je izdelan iz kamna, kakršnega ni na vsem mezopotamskem svetu. Našla se je tudi lončena posoda, ki je iz daljne Perzije, ki je bila torej od daleč prinesena, kar je tudi dokaz visoke stopnje civilizacije. Mrtvec je nesel s seboj vse, kar je imel. Moški obleko in orožje, ženske ves nakit in toaletni pribor. Vselej pa seveda tudi svoj pečatnik iz žgane gline. Trupla so bila položena na stran, v boku in kolenih nekoliko upognjena, kakor bi spala. Roke so bile položene k obrazu in so držale pred usti čašo, ki je bila bržkone napolnjena z vodo. Ta položaj trupel je viden v vseh grobovih. Vse to priča, da so ljudje verovali v posmrtno življenje. Vendar niso našli ničesar, kar bi to vero potrjevalo. Niti v eni krsti niso našli nobene podobe, nobenega simbola ali ornamenta religioznega značaja. Kaj je pokojnik mislil o svetu, v katerega odhaja, torej ni znano.

V grobu kralja A-bar-gija so dobili azen bakrenega orožja tudi umetno izdelano zlato bodalo z držajem iz lapislazurja, okrašenim z zlatimi ornamentami, in zlato tuljavo, okrašeno z ornamentami trave. Poleg tega so našli tudi mizico iz zlata v obliki skrinje, okrašeno s spiralnimi ornamentami. V miznici so bili različni toaletni predmeti: škarjice, nožič in svinčnik, vse iz zlata.

V kraljičini grobnici so našli najprej trupla desetih njenih dvorjank, katerih trupla so bila lepo razvrščena v dve vrsti. Na glavah so imele lepotečje iz zlata in lapislazurja, karneole in lepo izrezljane ovratnice. Ob njih so ležali ostanki harfe. Les je sicer strohnul, ali okraski so ostali, tako da se je dala harfa lahko rekonstruirati. Zgornji leseni lok harfe je bil okovan z zlatom, strune pa so bile napete na zlatih žeblih. Zvočnica je bila okrašena z mozaikom iz rdečega kamna, lapislazurja in iz bele bisernice. Spredaj se je končavala v okrasek, ki je predočeval bikovo glavo. Glava je bila zlata, oči pa iz dragu-

Bisera v školjki odzunaj ne vidimo!

Tudi praženega sladnega jedra v Kneippovi ne vidimo od zunaj. Je pa v vsakem zrnцу Kneippove in po njem dobi kava iz Kneippove visoko redilno moč, prijeten, zrnati kavi podoben okus in polno aromo.

Kneippova
SLADNA KAVA

ljev. Poleg harfe je ležal okostnjak harfistke z zlatim okraskom na glavi.

Ob vходу v grobnico so dobili ostanke nosilnice, ki se je tudi lepo dala rekonstruirati. Bila je lesena in okrašena ob robovih z rdečim, belim in modrim mozaikom.

V stenah ob straneh so bile iz zlata izdelane tri levje glave z grivo iz lapislazurja in bisernice. Spredaj so bile glavice levinj iz srebra. Pri nosilnici sta ležala okostnjaka dveh oslov in njuna gonjača s čolnom, ki je imel na vrhu oslička iz zlata, lepo realistično modeliranega. Našli so tudi dobro ohranjeno ploščo nekakšne igre, ki spominja na šah, potem mnogo orožja in orodja ter nekoliko zlatih žagic, dlet, velikih posod iz sivega kamna, dolge cevke iz zlata, s katerimi so srebali pijačo, in ostanke velike omare, okrašene z mozaikom, kjer je bržkone bila shranjena obleka.

V drugem delu grobnice so bila trupla šestih vojakov v bakrenih čeladah, položena v dve vrsti. Poleg njih dva voza z velikimi kolesi in pred vsakim vozom okostje treh volov. Voza sta bila lesena, kripta voza pa okrašena z žlahtnim kamenjem. Platišča koles so imela usnjene obroče.

Vse to so bili šele prvi prostori kraljevske grobnice. Blizu vladarskih grobov je ležalo zopet devet ženskih trupel. Na glavah so imele bogat okrasek iz bisernega zrnja, lapislazurja in karneola. Na tem okrasku so visele paličke iz zlata v obliki bukovega listja. V uhljih so imele velike zlate uhane v obliki mesečnega srpa, na glavi srebrne glavničke okrašene na vrhu s cvetjem in zlatimi listi, in bisernice, okoli vratu pa ovratnice iz zlata in lapislazurja. Tu so ležali tudi ostanki vojakov, ki so v

rokah držali vsak po štiri kopja z zlatimi bodeži, dva sta pa imela vsak po štiri srebrna kopja. Poleg enega so našli še ostanke bakrenega ščita, na katerem sta bila upodobljena dva leva, ki mrcvarita dva človeka. Nad glavami dvorjank je bila zopet obešena harfa. Ob zid je bila prislonjena druga harfa z mozaikom, ki kaže groteskne prizore iz živalskega sveta. Woolley pravi, da je humor teh prizorov porazen, tako redek je v leseni stroki umetnosti. Gracija, skladnost in finesa so v njem. To so najdragocenejši ostanki iz tistih časov, po katerih se lahko ceni visoka stopnja sumerijske umetnosti.

Naposled so arheologi stopili v kraljevo in kraljičino grobnico. V kraljevi grobnici so razen kraljevega pečatnika našli dva modela barke. Eden, bakreni model, je bil uničen, a srebrni je ostal ohranjen. Model je dolg 60 cm, ima visok krov in pet sedežev. Vesla imajo obliko listja. Ta tip čolnov in bark še dandanes plove po spodnjem Eufratu. Poleg kraljičinega trupla so našli pečatnik iz lapislazurja, ki je vanj vrezano ime Shub-ad. Kraljica je ležala z zlato čašo v roki. Zgornji del trupla je bil čisto upognjen pod težo bisernega zrnja iz zlata, srebra, karneola, ahata in lapislazurja. Dolge vrvice biserov so ji visele okrog vratu kako plašč. Okrog vratu je imela zlate amulete v obliki ribe. Okrasek na glavi je bil še dragocenejši kakor pri dvorjankah. Baza mu je bila široka zlata lenta. Kakor so z analizo dognali, je bil ves ta okrasek pritrjen na lasulji. Ves nakit ima obliko listja in cvetja in spominja na «nevestin venec», ki ga imajo po nekaterih krajih neveste pri poroki, samo da je tu vse iz zlata in srebra.

Brez težav

deluje Darmol. K temu prijetnost pri uporabi: nobenega kuhanja čajev, niti požiranja kroglic in ne grenkih soli. Darmol je okusen kakor čokolada. Ne poskušajte z nepreizkušanimi preparati, temveč ugotovite svojo prebavo z dobrim odvajalnim sredstvom

DARMOL

Običajno dobil so v vseh lekarnah

***Jutraj seveda,
posebno pa zvečer:***

Chlorodont-zobna pasta

V laseh je imela kraljica — kakor bi dandanes rekli — «španski glavnik». Sir Arthur Keith, britanski arheolog, je na osnovi odliva njene lobanje natančno rekonstruiral kraljičino obličje, žensko sumerijskega tipa. Poleg kraljice je ležal kraljevski diadem, srebrna in zlata posoda, srebrni stoli, svetilke in vse polno školjk. Take školjke so našli tudi v drugih ženskih grobovih. Analiza je dognala, da so bile v školjkah kosmetične potrebščine: šminke in vonjave. Školjke v kraljičinem grobu so bile iz srebra in zlata. Tudi umetno plastično figuro so našli, ki kaže ovna, o katerem govori biblija, kako se je z rogovi zapletel v grmovje, ko je hotel Abraham darovati sina Izaka.

Mozaik, najden v grobnici kraljice Shub-ad, je doslej najstarejša slikarska umetnina. Te slike prikazujejo večni problem človeštva: mir in vojsko.

Ena slika kaže kralja z njegovo družino, kako piruje. Vsi sede za mizami. Moški imajo kožnate pasove, zgornji del telesa pa je gol. V kotu stoji harfistka in brenka na harfo, kraj nje stoji pevka z rokami na prsih in poje. Sluge prinašajo jedila na mize: koze in ribe. Eden kar omahuje, tako težko nosi. Druga slika predočuje kralja v bojnem vozu, za njim gre falanga vojščakov, težko oboroženih z bakrenimi čeladami, čisto takimi, kakršne so našli v grobovih. Vojščaki so oblečeni v dolge, raševinaste plašče, kakršne še dandanes nosijo pastirji v Anatoliji. V rokah drže sekire. Pred njimi drevijo kohorte lahke pehote s kratkimi sulicami za golimi sovražniki, ki pred njimi bežijo ali pa pobiti padajo. Tretji mozaik predočuje bojni voz, ki ga ravna vojščak, a drugi meče sulice na četo vojščakov, ki preplašeni bežijo na vse strani, ko vidijo, kako drugi padajo.

Pri vseh teh truplih, najdenih v kraljevskih grobnicah, ni opaziti nobene smrtne borbe. KomPLICIRANI okrasek na glavah dvorjanov ni niti najmanj v neredu. Podoba je, da so vsi ti pokojniki šli v grobnico živi, kjer so popili po predpisih pogrebne obreda pijačo, ki jih je mirno zazibala v večni sen. Pri nekem ženskem okostnjaku so opazili nekaj pretresljivega: njeno truplo namreč ni imelo navadne srebrne vrvice za lase na glavi, pač pa je bila ta vrstica lepo zložena poleg nje-nega trupla. Bržkone jo je, preden je zaspala, spravila v žep ali je pa poslednjo ceremonijo v življenju malo zamudila in hitela, pa je v naglici vtaknila vrstico v žep. Tkanina oblek je strohnela, samo pod neko težko kamnitno posodo se je še ohranil kos

tkanine. Analiza je ugotovila, da so bile ženske oblečene v rdečo volneno tkanino z dolgimi rokavi, ki so se pri zapestju zapenjali z zaponkami kakor rokavice. Vse te tako oblečene dame, okrašene s srebrom in pretkane z zlatom, gotovo niso bile sužnje, ampak dostojanstvenice, ki so v bogatih oblekah in v največjem sijaju prišle prostovoljno in po posebnem obredu v to grobnico, trdno prepričane, da odhajajo s tega sveta na drugi svet, iz službe zemeljskega boga v službo boga v drugih sferah.

Vse do nedavnega so mislili, da je egipčanska civilizacija najstarejša na svetu. Ali okoli leta 3500. pred Kr., ko je bil Ur v vsem svojem sijaju, je bil Egipt še barbarski svet. Zdaj vemo, da so vse te stare kulture: egipčanska, asirska, babilonska, hebrejska in feničanska naslednice kulture starih Sumerijcev.

*

«In rekli so: Pojdimo, zgradimo si mesto in stolp, ki mu bo vrh segal do neba, in naredimo si ime, da se ne razkropimo po vsej zemlji.»

Mojzes, I. knjiga, 11. pogl., 4. vrsta.

Zdaj je odkrito vse mesto Ur. Bilo je obdano z zidovjem, visokim do 8 metrov, pri temelju pa s 23 metrov debelim. Notranji del zidu je bil sezidan iz nežgane glinaste opeke, zunanji sloj pa z žgano opeko in zalit s smolo. V severnovzhodnem kotu je bil «Ziggurat», kar pomeni v sumerijskem jeziku «Nebeška gora» ali «Božja gora». Ta «Ziggurat» je prav gotovo svetopisemski babilonski stolp in največja stavba, ki jo je poznal takratni svet. Zgradba je bila 60 metrov dolga, široka pa 45 metrov. Dvigala se je 21 metrov visoko. Bila je posvečena boginji meseca. Strokovnjaki trdijo, da je to najoriginalnejši arhitektonski spomenik iz starih časov in da so ga zgradili arhitekti-umetniki.

«Ko smo začeli izkopavati njegovo zidovje,» pripoveduje Sir Leonard Woolley, «se naša mnenja o njegovi zasnovi izprva niso ujemale. Potem šele smo ugotovili, da zgradba ni bila zasnovana v ravnih črtah, ampak v bistro preračunanih vijugah. Zidovje ne kaže samo lahne krivulje po dolžini, ampak je tudi črta od vrha pa vse do temelja malo konveksna. Arhitekt je hotel ustvariti optično iluzijo, ki so jo končno oživitvorili grški arhitekti atenskega Partenona s tem, da so ustvarili privid mo-

či. Drugače bi se namreč stavbna gmo-ta z geometrijsko ravnimi črtami slabo in neskladno ujemala. Vsa osnova te stavbe je višek arhitekture. Spretno so zasnovana posamezna nadstropja. Boki zidov vodijo pogled kvišku in k središču, ostri koti stopnišče naglašajo kote zidin in obračajo pozornost k najvišjemu svetišču, ki je bilo žarišče stavbe. Te črte so sekale horizontale teras in delile stavbo v nadstropja. Da bi dojem še krepkeje izrazil, je arhitekt razločno pobarval posamezne pasove stavbe. Nad spodnjimi deli, ki so bili črni, je bil rdeč pas, svetišče na vrhu je bilo zgrajeno iz modrih keramičnih opek, krov svetišča pa je bil najbrže pozlačen. Te barve so poleg estetske funkcije imele tudi svoj simbolični pomen in so označevale vesolje: črno — podzemlje, škrlatno — zemljo, modro — nebo in zlato — sonce. Ziggurat in vse ostale zgradbe v Uru kažejo sledove kanalizacije, zbiranje vode in viseče vrtove. Tu se je odigraval najvažnejši del življenja starega sveta, svetopisemske epohe. Če se človek poglobi v to bajno sliko, so morale nuditi slovesnosti, ko se je duhovništvo v svojih blestečih oblekah vzpenjalo kvišku po stopnicah tja na zlato-modro svetišče, božanske prizore. Zdaj si torej lahko razlagamo Jakobovo vizijo o lestvici, ki jo je videl v sanjah prislonjeno na nebo in po kateri so odhajali in prihajali angeli...

Vse do VI. stoletja pr. Kr. je bil Ur osrednje mesto. Nato se je zgodil veliki politični potres, o katerem govori prerok Danijel v svojih knjigah. Prišli so Perzijci in porušili Belizzarjevo kraljestvo. Perzijski vojščaki so mesto opletili in ga zažgali, ker je bilo že davno prej izgubilo svojo moč. Po V. stoletju pr. Kr. se za Ur več ne ve. Pozabljeno je celo njegovo ime. V njegovih razvalinah so se nastanile sove in šakali. Vse do nedavna so Arabci mimogrede postavljali tu svoje šotore, ne sluteči, da je tu živel Abraham, od katerega izvira njih rod.

Vsaka civilizacija prej ali slej doživi čas usode, ko ji nevidna roka zapiše: Mene — tekel — upharsin.

Bolniki so povsod. Zato je nujno potrebno, da se pazi na urejeno prebavo. Zdravniki priporočajo Darmol odraslim in otrokom. Tudi pri večkratni uporabi ne pride v navado. Uporabljajte pri zaprtju dobro odvajalno sredstvo Darmol. Dobi se v vseh lekarnah. Reg. 25.801/57.

«Prijatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu.

Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Naročnina je: Letno 12 številčk revije «Prijatelj» Din 62.—.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32.

Če se plačuje v obrokih, je četrtletna naročnina Din 16.—, polletna naročnina Din 32.—.

Tisk Delniške tiskarne d. d. Predstavnik: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

**Nosilec
Vašega
šarma**

Na prostore, v katerih se kretate, na toalete, na ljudi, s katerimi ob-
čujete, prinaša
„SOIR DE PARIS“
Vaš šarm. Ta parfum
je glasnik dobrega raz-
položenja, ki ga po-
vsod ustvarja Vaša
prisotnost.

BOURJOIS

Parfumeur-Paris

A. P. 187 C

Prenevarno.

Na velesojmu imajo daljnogled za opazovanje zvezd. Mimo pride starejša zakonska dvojica s kmetov in mož reče:

«Kaj pa se tu vidi?»

«Venera v vsej svoji krasoti», pove lastnik daljnogleda.

Takoj prime žena moža za rokav in ogorčeno reče:

«Tega pa ne boš gledal, Tone!»

Spomin.

«Kakšno dragocenost pa hranite v svojem medaljonu?»

«Las svojega moža.»

«Kako pa to? Saj je še živ!»

«Res je. Samo las nima nič več.»

Poravnava.

«Kaj pa je poravnava?»

«Denarna vsota, ki jo dobi človek, če se odreče kakšnim pravicam.»

«Tako?... Ali ne pravijo temu tudi dota?»

Galanten mož.

«Zehaš?» je vzkliknila ženica možu, ki so se mu sredi njenega vnetega pripovedovanja odprla usta do ušes.

«Nikar se ne jezi, draga», jo je potolažil mož. «Takole je: mož in žena sta eno. Jaz se pa z merom dolgočasim, kadar sem sam.»

Slikovito.

«Ko sva se pred letom dni zadnjič videla, si mi tožil, da tičiš čez glavo v dolgovi. No, ali si zdaj na boljšem, ko si dobil službo? Ali si se že otresel dolgov?»

«Da, približno do popka.»

Nemogoče.

«Vaše zdravje se boljša. Kmalu se boste spet smejali.»

«O, ne, tisto pa ne.»

«Zakaj ne?»

«Saj ležim tu zaradi tega, ker sem se smehljal dekletu, ki ni bilo moje.»

V zakonu.

«Samo enkrat, kar sem oženjen, sva bila z ženo istih misli.»

«In kdaj je bilo to?»

«Pri nas je gorelo in oba hkrati sva hotela iti iz hiše.»

V modernih časih.

«Vaša hči ima tudi črne lase kakor vi, gospa?» vpraša soseda gospo Dretovo.

«Ne vem. Pred pol ure je šla k frizerju.»

Pes.

«Zakaj se pa tako bojite psa? Saj morate vendar vedeti, da pes, ki laja, ne grize.»

«Jaz že vem, toda kdo ve, ali ve to pes?»

Pri zdravniku.

Zdravnik je preiskal bolnico, zmajal z glavo, poklical njenega moža v stran in rekel:

«Veste, gospod Dobravec, tale vaša žena mi nič kaj ne ugaja...»

»Meni tudi ne«, je soglašal mož, »ampak navsezadnje je pridna ženska in za otroke skrbi in gospodinjstvo ima v redu, torej kaj...»

Zvestoba.

Mlad trgovski potnik se je vrnil po dvomesečnem potovanju domov. Žena ga je iskreno sprejela. Govorila sta o svoji veliki ljubezni in zvestobi ter zaspala šele dolgo po polnoči.

Zgodaj zjutraj je prišel pismonoša z brzovjavko in močno pozvonil. Mlada zakonca sta se prebudila iz trdnega spanja. Še vsa zaspana je žena zakričala:

«Jezes, mož se vrača!»

Zaspani soprog je planil s postelje in skočil skozi okno.

Naročnike, ki naročnine še niso poravnali, prosimo, da še danes nakažejo ves zaostanek.

Veramon-ovitek z 2 tabletama

Ta zavojček zmore odslej vsakdo. Prosimo napravite poizkus in prepričajte se boste o naglem učinku pri glavobolu, zobobolu in bolečinah zaradi ran.

VERAMON

Schering

Cevke z 10 in 20 tabletami,
Ovitek z 2 tabletama

Oglaš. reg. pod št. Br. 25.409 od 4. X. 1937

Pozor na otroke.

«Torej brž, brž! Ladko, pospravi takoj igrače in hajdi v posteljo!»

«No, no, mama, ti govoriš z menoj skoraj tako kakor z očetom!»

Preizkušnja.

Gostilničar Tomaž je poljubil pravkar v službo sprejeto natakario, ko je prihajala iz kleti. Njegova žena ga je kajpak prijela in zavpila:

«Kaj pa počenjaš?»

«Nič», je odgovoril Tomaž, »jaz ji še ne zaupam! Zato sem hotel poduhati, ali ni pila v kleti vina.»

Junak.

«Ko sem te jemala za moža, sem mislila, da si pogumen človek.»

«To so mi rekli takrat tudi vsi moji znanci.»

Pozor na besede.

«Ko sem bila toliko stara, kakor si ti, mi moja mama ni dovolila, da bi ostajala zvečer tako dolgo zunaj, kakor ostajaš ti!» je dejala gospa Korenova svoji hčerki.

«No, to si imela pa čudno mater!» je zavihala nos hčerka.

«Molči!» je zavpila gospa Korenova. «Jaz sem imela boljšo mater kakor ti!»

Vsak po svoje.

«Kako moreš trditi, da se ženiš iz ljubezni, ko ima tvoja nevesta milijon?»

«No, in kaj? Mar se človek ne more zaljubiti v milijon?»

ZA DEŽ, BLATO IN SNEG

38152-651

19.-

Za otroke so galoše najpotrebnejša obutev. V njih lahko ponosijo staro obutev in imajo vključno temu noge suhe. Za majhne otroke stanejo Din 19.- za večje Din 25.-

46342-609

19.-

Tople zepe iz volnenega sukna na gumb, z elastičnim gumijastim podplatom. Otroške stanejo Din 19.-, ženske Din 25.-, moške Din 29.-

78155-657

29.-

Ženske galoše s široko peto, v katero dobro sede vsak čevljev. Podaljšani okrasni jeziki varujejo nogavice pred dežjem in blatom.

48322-646

19.-

Čevljički na vezavo izdelani iz lakirane gume z močnim gumijastim podplatom. Ne prepuščajo vode in stanejo samo Din 15.-, 19.- in 25.-.

68991-691

29.-

Praktični otroški polškornji iz gume, podloženi s toplo podlogo. Prav lahko se obuvajo in sezuvajo.

28731-635

Otroške snežke iz gume, podložene s toplo podlogo. Zapenjajo se na gumb.

39.-

49.-

28632-625

Praktične otroške snežke za zimsko in blatno vreme. Zapenjajo se na zaponko.

GOSPODINJE, TI ČEVLJI SE VAM ZARES SPLAČAJO!

Tudi najsiromašnejša Jugoslovanka se zamore obuti za malo denarja z našimi gumijastimi čevlji. Izdelali smo jih iz črne gume s ojačenimi posameznimi deli, da bi čim dalje in bolje služili. Od Din 49.- smo jih znižali na Din 39.-

PREJ 39.-

SEDAJ

29.-

98991-693

Ženski polčevlji iz lakirane gume z močnim gumijastim podplatom in nizko peto. So nepremočljivi in trpežni. Zamenjajo popolnoma usnjene čevlje.

68295-6602

39.-

Elegantni ženski polčevlji iz lakirane gume, okrašeni z imitacijo kačje kože, s polvisoko peto, ter neraztrgljivim in nepremočljivim podplatom.

39.-

59.-

59.-

79.-

ŠKORNJI
GENERAL

SEDAJ 39.-

PREJ 59.-

Mamice, kadar je sneg in brozga, vam ni potrebno skrbeti za zdravje svojih otrok, ako jih v takem vremenu obujete v naše nepremočljive gumijaste škornje z lufa uložkom in debelimi toplimi nogavicami. Noge bodo vedno suhe in tople. Prej so stale Din 59.-, 69.-, 79.-. Sedaj stanejo Din 39.-, 49.-, 59.-.

98991-693

flata

Elegantne snežke iz lakirane gume podložene s toplo flanelo. Imamo tri vrste: visoke čez gležnje, do gležnjev in nizke.